

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

Spolková činnost (tradice a současnost) v malých lokalitách

Tomáš Hatka

© 2016 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Tomáš Hatka

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Spolková činnost (tradice a současnost) v malých lokalitách

Název anglicky

Community activities (tradition and status quo) in small localities

Cíle práce

Prostřednictvím systematické registrace současných potřeb dospět k rozvojovým opatřením pro vybrané činnosti spolkového charakteru v malých lokalitách – vybraných případech ve Středočeském kraji.

Metodika

Východiskem a rámcem práce je Tonniesův koncept "Gemeinschaft und Gesellschaft" jako označení dvou typů společenských vazeb, na základě kterých funguje příslušně pospolitost (neformální uskupení, společenství) a společnost (formální uskupení, organizace). Dále se práce věnuje sociálním útvarům typu spolků (a spolkové činnosti), neboť tyto útvary jsou na rozhraní mezi pospolitostí a společností. V této souvislosti se teoretická část práce věnuje dalším pojmům – organizace, zájmy (zájmová činnost), kluby. Jako doprovodný je uplatněn historický úhel pohledu na vývoj spolků a spolkové činnosti se zřetelem k malým lokalitám a venkovskému prostoru. Empirická část práce se zabývá dvěma vybranými zájmovými činnostmi typickými pro malé lokality a organizovanými na bázi spolků/klubů – fotbalové oddíly, sbory dobrovolných hasičů. Při tomto výzkumu je objektem šetření šest lokalit (tři malá města a tři venkovské obce) ve třech regionech Středočeského kraje (Praha-východ, Mělnicko, Mladoboleslavsko). Vždy platí, že v dané lokalitě působí jak fotbalový oddíl, tak hasičský sbor. Zprvu bude proveden sekundární výzkum (zdroji jsou regionální literatura a místní dokumenty) o vývoji a současnosti těchto spolků. Poté bude proveden primární výzkum kvalitativního charakteru, vedený technikou rozhovorů s nízkou mírou standardizace, u tří generací aktérů těchto spolkových činností – seniorů (60 a více let), dospělých (30-50 let) a juniorů (do 20 let). Obsahem (variantně řešeným dle generace) rozhovorů bude tradice, současné postavení, poslání a potřeby do budoucna s ohledem na rozvoj těchto aktivit. Posledně jmenované záležitosti budou akcentovány v závěrech práce.

Doporučený rozsah práce

80-100 stran

Klíčová slova

spolky, zájmová činnost, Gemeinschaft, Gesellschaft, organizace

Doporučené zdroje informací

Dobrovolní hasiči ve Středočeském kraji, historie a současnost. 1.díl. Středočeský kraj:2013

Galla,K. Dolní Roveň. Praha:1939.

GIDDENS, A. – SUTTON, P W. *Sociologie*. Praha: Argo, 2013. ISBN 978-80-257-0807-1.

KELLER, J. *Sociologie, byrokracie a organizace*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1996. ISBN 80-85850-15-.

Regionální prameny

Současný požární sport. Tisková ediční a propagační služba:1989.

Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996

Předběžný termín obhajoby

2016/17 ZS – PEF

Vedoucí práce

doc. Mgr. Helena Hudečková, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 9. 11. 2015

doc. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 24. 11. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Spolková činnost (tradice a současnost) v malých lokalitách" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30. listopadu 2016

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval paní doc. Mgr. Heleně Hudečkové, CSc. za odborné vedení, vstřícný přístup a cenné rady, které mi poskytla během zpracování diplomové práce. Děkuji všem respondentům za ochotu, otevřenost a sdílnost při poskytování rozhovorů.

Spolková činnost (tradice a současnost) v malých lokalitách

Souhrn

Předmětem diplomové práce je sociokulturní role spolků v malých lokalitách, kterými jsou venkovské obce a malá města. Prostřednictvím dvou vybraných zájmových činností typických pro malé lokality a organizovaných na bázi spolků/klubů – fotbalové oddíly a sbory dobrovolných hasičů, jsou zkoumány tradice ve vybraných obcích a rozsah současné spolkové činnosti. Význam je přikládán společenským vazbám působícím jak uvnitř spolků, tak mimo ně. Teoretickým východiskem je pro ně koncept Ferdinanda Tönniese „Gemeinschaft und Gesellschaft“ označující dva typy společenské vazby založené na rozlišení dvou druhů lidské vůle. Výzkum kvalitativního charakteru zaměřený na vnímání tradic, současného postavení, poslání a potřeby do budoucna s ohledem na rozvoj aktivit provedený u tří generací zástupců jednotlivých spolků ukazuje mezigenerační rozdíly ve vnímání spolkové činnosti. Prostřednictvím systematické registrace současných potřeb s ohledem na budoucí vývoj spolkové činnosti nastiňuje tato práce možnosti vzájemné spolupráce vedoucí ku prospěchu nejen samotných organizací, ale také pro lokalitu, ve které se tyto spolky nacházejí.

Klíčová slova: spolek, zájmová činnost, Gemeinschaft, Gesellschaft, organizace, fotbalový oddíl, sbor dobrovolných hasičů, tradice, rozvoj, malé lokality

Community activities (tradition and status quo) in small localities

Summary

The subject of this thesis is the sociocultural role of associations in small localities, which are villages and small towns. Through two selected interest activities typical for small localities and organized on the basis of associations / clubs – soccer clubs and volunteer fire, are explored traditions in selected municipalities and scope of current community activities. Importance is attached to social relations acting both within societies and among them. The theoretical basis is for them the concept of Ferdinand Tonnies “Gemeinschaft und Gesellschaft ”, which indicating two types of social relations based on a distinction between two kinds of human will. Qualitative research focused on the perception of traditions, current status, mission and needs for the future with regard to the development activities carried out by three generations of representatives of these associations shows generational differences in perceptions of community activities. Through systematic registration of current needs with regard to the future development of community activities outlines this thesis opportunities for mutual cooperation, leading not only benefit the organizations themselves, but also for the location in which these associations are.

Keywords: community, hobbies, Gemeinschaft, Gesellschaft, organization, soccer club, volunteer fire, tradition, development, small localities

Obsah

1. Úvod.....	10
2. Cíl a metodika práce	11
3. Teoretická východiska a vymezení základních pojmů	13
3.1 KonceptGemeinschaft und Gesellschaft = základní teoretické východisko	13
3.2 Základní pojmy	16
3.3 Teoretický rámec pro sledování spolkové činnosti (shrnutí).....	22
4. Historie spolkové činnosti v Českých zemích	24
5. Právní rámec pro fungování sledovaných spolků	29
5.1 Legislativní základ pro fungování fotbalového oddílu	29
5.2 Legislativní základ pro fungování sboru dobrovolných hasičů	30
6. Venkovské fotbalové oddíly a sbory dobrovolných hasičů ve filmech a v beletrii	31
7. Vymezení lokalit empirického šetření	35
7.1 Sledované spolky ve vybraných obcích (stručná historie a současná činnost).....	36
7.1.1 Brandýs nad Labem Stará Boleslav	36
7.1.2 Brázdim.....	39
7.1.3 Neratovice	41
7.1.4 Čečelice.....	43
7.1.5 Lysá nad Labem.....	45
7.1.6 Chrást	47
7.1.7 Výsledky studia dokumentů.....	49
7.2 Primární kvalitativní výzkum ve sledovaných lokalitách.....	52
7.2.1 Brandýs nad Labem	55
7.2.2 Brázdim.....	58
7.2.3 Neratovice	62

7.2.4 Čečelice.....	66
7.2.5 Lysá nad Labem.....	69
7.2.6 Chrást.....	73
7.2.7 Interpretace výsledků primárního výzkumu	76
7.2.8 Doporučení vyplývající z primárního výzkumu	80
8. Závěr	81
9. Seznam použitých zdrojů.....	83
10. Přílohy.....	85
Příloha 1: Seznam základních otázek pro interview	85

Seznam tabulek

Tabulka 1: Rozdělení sociálních skupin podle L. Böttchera (Böttcher, 1979).....	15
Tabulka 2: Přehled vybraných obcí	35
Tabulka 3: Schéma výběru respondentů	54

Seznam zkratk

1.	Sb.	Státní sbírky
2.	TJ	Tělovýchovná jednota
3.	SK	Sportovní klub
4.	FK	Fotbalový klub
5.	SDH	Sbor dobrovolných hasičů
6.	JSDH	Jednotka sboru dobrovolných hasičů
7.	a.s.	Akciová společnost
8.	s.r.o.	Společnost s ručením omezeným

1. Úvod

Snad každá obec v České republice má své spolky. Členy těchto organizací spojuje společný zájem opřený o společné hodnoty, jejichž prostřednictvím jsou lidé schopni koordinovat kolektivní činnost. Tato uskupení se v malých lokalitách podílejí na kulturním a společenském životě celé obce. Plní tedy pro místní občany důležitou sociokulturní roli a tvoří významný prvek pro organizaci volného času.

Východiskem a rámcem této diplomové práce je koncept F. Tönniese „Gemeinschaft und Gesellschaft“ jako označení dvou typů společenských vazeb, na základě kterých funguje příslušně pospolitosť (neoficiální uskupení, společenství) a společnost (formální uskupení, organizace). Dále se práce věnuje speciálním útvarům typu spolků (spolkové činnosti). Tyto útvary se řídí svými pravidly a stanovami. Jejich činnost je vědomě uspořádána a má rysy společnosti. Jsou tedy na rozhraní mezi „Gemeinschaft“ a „Gesellschaft“ (Velký sociologický slovník, 1996).

Empirická část práce se zabývá dvěma vybranými zájmovými činnostmi typickými pro malé lokality a organizovanými na bázi spolků/klubů – fotbalové oddíly, dobrovolné hasičské sbory. Stěžejní témata této práce jsou tradice, současné postavení, poslání a potřeby do budoucna s ohledem na rozvoj těchto činností.

Zmiňovaným dvěma organizacím přikládám velký význam. V poslední době se do popředí dostává požární sport. Soutěže v požárním sportu se mohou pořádat na jakémkoli volném prostranství, mohou to být náměstí či sportovní stadiony. V malých lokalitách to jsou převážně fotbalová hřiště. Soutěžní akce jistě nejsou jedinou věcí, kterou mají tyto spolky společnou. Hlavně v menších obcích se může překrývat členství v jednotlivých spolcích.

Můžeme říct, že je jeden ze dvou vybraných spolků na vzestupu a druhý upadá? Má jeden ze spolků pro obce větší význam než druhý? Jaké motivy mají lidé, aby se do jednotlivých organizací přihlásili? Nejen na tyto otázky bych rád ve své diplomové práci našel odpověď.

2. Cíl a metodika práce

Cílem této práce je prostřednictvím systematické registrace současných potřeb dospět k rozvojovým opatřením pro vybrané činnosti spolkového charakteru v malých lokalitách. Porovnáním současného stavu s historickým vývojem jednotlivých spolků může tato práce nastínit možnosti jejich vzájemné spolupráce vedoucí ku prospěchu nejen samotných organizací, ale také pro lokalitu, ve které se tyto spolky nacházejí.

Teoretická část je zpracována na základě studia odborné literatury. Formou literární rešerše se zaměřuje na popis a vysvětlení pojmů stěžejních pro tuto práci. Jedná se především o Tönniesův koncept „Gemeinschaft und Gesellschaft“ označující dva typy společenské vazby. Pro práci je dále důležité vymezení pojmů spolek, klub, organizace, zájem, zájmová činnost a volný čas, neboť účast v těchto spolcích s trávením volného času úzce souvisí. V neposlední řadě bude věnována pozornost právnímu rámci, jemuž je činnost zmiňovaných spolků podřízena. Jako doprovodný je uplatněn historický úhel pohledu na vývoj spolků a spolkové činnosti se zřetelem k malým lokalitám a venkovskému prostoru.

Lidé si mohou utvořit představu o neprofesionálních fotbalových celcích a sborech dobrovolných hasičů také pomocí beletrie a populárních filmů. Ani tyto zdroje nebudou v teoretické části opomenuty. Kapitola jim věnovaná se zaměří na postoje autorů k tomuto tématu a poselství, jež chtějí čtenářům a divákům prostřednictvím svého díla předat.

Důležité je dále definování lokalit, kterými se tato práce zabývá. Jak přesně vymezit pojem „malá lokalita“ s ohledem na rozlohu a počet obyvatel. Jak dnes chápat venkovský prostor, zvláště při současném stupni urbanizovanosti. Tato kapitola tvoří jakýsi přechod mezi teoretickou a empirickou částí práce.

Empirická část práce bude rozdělena na dvě kapitoly, odlišné druhem výzkumu, který bude proveden.

V rámci první kapitoly empirické části práce bude proveden sekundární výzkum zaměřený na studium dokumentů. Zdroji jsou regionální literatura a místní dokumenty v podobě kronik vybraných obcí a vybraných spolků obsahující informace o vývoji místních fotbalových oddílů a dobrovolných hasičských sborů od jejich založení až po současnost.

Při tomto výzkumu je objektem šetření šest lokalit (tři malá města a tři venkovské obce) ve třech „okresech“ Středočeského kraje (Praha-východ, Mělník, Nymburk). Vždy platí, že v dané lokalitě působí jak fotbalový oddíl, tak dobrovolný hasičský sbor.

Studium dokumentů bude kromě základních popisných údajů zaměřeno na významné události ovlivňující vývoj studovaných spolků. Dále se práce soustředí na zapojení těchto spolků do místního společenského a kulturního života. Potřebujeme se dozvědět, jak dalece je spolek pro danou lokalitu významný. Studium dokumentů poslouží také jako podklad pro primární výzkum ve jmenovaných objektech šetření.

Tato první kapitola empirické části práce bude také obsahovat demografický a geografický popis obcí, v nichž bude samotný výzkum probíhat. Konkrétně se jedná o šest obcí Středočeského kraje - Brandýs nad Labem a Brázdim (Praha – východ), Neratovice a Čechelice (Mělnicko), Lysá nad Labem a Chrást (Nymbursko).

Druhá kapitola empirické části práce bude zaměřena na primární výzkum kvalitativního charakteru navazující na výsledky získané studiem dokumentů. Výzkum bude vedený technikou rozhovorů s nízkou mírou standardizace, a to u tří generací aktérů těchto spolkových činností. Generace jsou záměrně rozděleny podle věku na juniory (do 18 let), dospělé (19 až 49 let) a seniory (50 let a více). U starších občanů se očekává větší přehled o tradicích a historii jednotlivých spolků. Mladší členové by mohli mít vlastní vizi, kam chtějí, aby se jejich spolek dále ubíral a očekávání, která do činností těchto spolků vkládají a to nejen pro sebe, ale také pro místní komunitu. Junioři, ale především dospělí a senioři budou k rozhovorům vybíráni s ohledem na to, zda jsou/byli funkcionáři příslušných spolků. Předpokládáme uskutečnit v každé ze šesti obcí asi šest rozhovorů ve struktuře: fotbalový spolek – jeden zástupce první, druhé a třetí generace, hasičský spolek – jeden zástupce první druhé a třetí generace. Základní otázky rozhovorů se tedy zaměří na tradice, současné postavení, poslání a potřeby do budoucna s ohledem na rozvoj těchto aktivit.

Posledně jmenované záležitosti budou akcentovány v závěrech práce, přesahující samotné spolky a směřující do širších otázek rozvoje sledovaných obcí, respektive „podílu“ sledovaných spolků na tomto rozvoji.

3. Teoretická východiska a vymezení základních pojmů

3.1 Koncept Gemeinschaft und Gesellschaft = základní teoretické východisko

Koncept Ferdinanda Tönniese Gemeinschaft und Gesellschaft z roku 1887, česky pospolitost nebo také společenství a společnost, popisuje *Velký sociologický slovník*. Jedná se o označení dvou typů společenské vazby ve společnosti založené na rozlišení dvou druhů lidské vůle. Lidé na základě volního jednání zcela vědomě a úmyslně vstupují do různých vzájemných vztahů a interakcí, díky nimž se snaží o dosažení určitého vytyčeného cíle (Velký sociologický slovník, 1996).

Za základ vazby typu Gemeinschaft označuje Tönnies vůli přirozenou, respektive organickou. Pro toto označení používá termín „Wesenwille“. Přirozená vůle je charakterizována jako psychologický ekvivalent lidského těla, jedná se o vůli plynoucí z hloubi lidského já, nedostupného pro reflexi. Myšlení je zde spjato se životem, s city a celkem lidské zkušenosti. Prvotní či přirozený stav lidské vůle, ze kterého teorie Gemeinschaft vychází, nabývá různé podoby v závislosti na vztazích mezi rozdílně podmíněnými jedinci. Základem těchto vztahů jsou obecné závislosti plynoucí z rodových vlastností. Motivace chování každého jedince je spojena s vůlí jiných jedinců původem a pohlavím. Tönnies rozlišuje u tohoto typu vazby tři základní typy vztahů: mezi matkou a dítětem, mezi mužem a ženou jako manželským párem a mezi sourozenci, myšleno potomky jedné matky. Základní jednotkou je tedy pokrevní pospolitost, která se postupně rozvíjí v pospolitost teritoriální, jejímž výrazem je společné bydliště. Nejvyšším stupněm vývoje je pospolitost ducha, projevující se jednomyslným společným jednáním zaměřeným jedním směrem. Autor rozeznává tři typy duchovní pospolitosti: příbuzenství, sousedství a přátelství. Sídlo, metaforicky tělo, příbuzenství tvoří domácnost. Veškeré předměty jsou zde společným a společně využívaným majetkem. Sousedství je charakteristické pro vesnickou komunitu, kde blízkost usedlostí, společné pozemky nebo jejich společné hranice, vytvářejí četné příležitosti ke společným interakcím. Lidé se hlouběji poznávají a často dochází ke vzájemné spolupráci. Přátelství je na příbuzenství a sousedství nezávislé.

Je však podmínkou i důsledkem společné práce a jednotného způsobu myšlení. Nejčastěji vzniká v zaměstnání při vykonávání stejné nebo podobné profese. K jeho vzniku je zapotřebí častých svobodných kontaktů, pro které jsou nejvhodnější podmínky v městském prostředí. Do pospolitostí vstupují lidé jako osobnosti. Nástrojem společenské kontroly jsou zvyky a tradice. Jednání je často řízeno náboženskou vírou. Ekonomickým základem pospolitosti je kolektivní vlastnictví. V duchovní oblasti zaujímá významné místo umění.

Pro základ vazby typu *Gesellschaft* používá Tönnies dva termíny. Původně ji označoval termínem „Willkür“, možné přeložit do českého jazyka jako svévole či libovůle. Od třetího vydání svého díla v roce 1920 ji však nahrazuje termínem „Kürwille“, v českém jazyce je nejvhodnějším ekvivalentem vůle arbitrární. Tato vůle je výtvořem samotného myšlení, je čímsi reálným pouze ve vztahu ke svému subjektu, může však být vnímána a poznávána také jinými lidmi. Jedná se o výsledek úvahy, kalkulace a individuálního myšlení. Společnost je vymezena okruhem lidí, kteří žijí a bydlí vedle sebe. Jsou však rozděleni, není mezi nimi žádné vzájemné spojení, na rozdíl od příslušníků pospolitosti, kteří jsou vzájemně spojeni, i když žijí v odloučení. Ve společnosti vystupuje každý jedinec sám za sebe a sleduje pouze své vlastní zájmy. Vztahy mezi jednotlivými příslušníky jsou napjaté. Oblasti jednání a moci jsou striktně vymezené. Každý si hlídá svou oblast, jejíž narušení by mohlo být bráno za nepřátelský akt. Negativní postoje jsou zde vnímány jako normální a samozřejmé. Nic zde není zadarmo. Služba pro druhého z dobré vůle je zcela vyloučena, jedině pokud je za ni očekávána adekvátní odměna. Hlavní roli zde zastávají smluvní vazby, vztahy směny materiálních statků a kalkulace. Ve společnosti lidé zastávají role rozlišené dle hlediska určité funkce. Za nástroj kontroly slouží zformalizované právo. Jednání je ovlivňováno ohledem na veřejné mínění. Hospodářský základ společnosti tvoří obchod, průmysl, peníze a soukromé vlastnictví. Typickým prostředím pro vytváření těchto vztahů jsou velkoměsta, oblasti politiky a stát. Důležitou úlohu zde hraje také věda (Velký sociologický slovník, 1996, str. 338-339).

Jan Jandourek považuje ve svém *Sociologickém slovníku* (Jandourek, 2007) oba druhy vůle za příčiny lidského jednání nebo jeho dispozice. Vůle přirozená (organická) je základem jednání z vnitřní potřeby a vede ke vzniku vazeb typu *Gemeinschaft*. Arbitrární vůle je základem jednání zaměřeného na určité vnější cíle, k jejichž realizaci má vést, napomáhá tedy ke vzniku vazeb typu *Gesellschaft*. Z vlastností zmiňovaných vazeb lze vyvozovat

závěry týkající se pravděpodobného a za určitých okolností nutného chování člověka. Na tomto základě zpracoval Lutz Böttcher rozdělení sociálních skupin.

Tabulka 1: Rozdělení sociálních skupin podle L. Böttchera (Böttcher, 1979)

	Gemeinschaft		Gesellschaft
	neorganizované	organizované	organizované
Primární	herní skupiny, skupiny přátel, skupiny sousedské	rodina	politické skupiny, hospodářské skupiny, náboženské skupiny, vzdělávací skupiny, sportovní skupiny, ...
	neorganizované		organizované
Sekundární	etnické skupiny		stát, velké podniky, škola, církvev

Zdroj: Jandourek, 2007

3.2 Základní pojmy

Spolek

Spolkem je označována specifická sociální skupina charakterizovaná společnými zájmy a vymezenými pravidly vzájemného styku členů. Spolky bývají často organizacemi se samostatnou právní subjektivitou. Základem pro jejich činnost jsou stanovy schválené valnou hromadou, tj. všech členů spolku s hlasovacím právem. Členství je dobrovolné, mnohdy je však spojeno s pravidelným placením členských příspěvků.

V klasickém sociologickém pojetí umísťuje Schmalenbach spolek na rozmezí mezi pospolitost a společnost. Vyskytují se zde těsné vazby a vztahy mezi jedinci, podobně jako u pospolitosti (Gemeinschaft), jeho činnost je však vědomě uspořádána a řízena pravidly, stanovami. Tyto rysy jsou podobné společnosti (Gesellschaft). Často jsou užívány symboly vztahující se přímo ke spolkové činnosti nebo plnící pouze expresivní funkci. Spolky s volnějšími pravidly se blíží klubům, přísnějšími pravidly se vyznačují sekty případně tajná společenství. Pro české prostředí je typický vznik spolků na základě zájmových činností, úzce tedy souvisí s organizací volného času. Zaměření jednotlivých spolků je striktně vymezené stanovami, můžeme se však setkat s širokou nabídkou zájmů zahrnující umění, sport či ochranu životního prostředí. Členství v jednotlivých spolcích se může překrývat (Velký sociologický slovník, 1996, str. 1208).

Klub

Pojem klub pochází z anglického slova club, což je palice nebo kyj, která se posílala po členech a zvala je tak na spolkové schůzky. Jedná se o spontánně vzniklou nebo cílevědomě ustavenou asociaci či organizaci sdružující osoby na základě společného zájmu v nejrůznějších oblastech společenského života. Kluby můžeme specifikovat různým způsobem podle oblasti zájmu, zaměření organizace a stupně formalizace, mnohdy přechází ve spolek, kde převládá zaměření činnosti nad samotným faktem sdružování. V českých podmínkách se termín klub používá zejména u dvou typů zájmových činností: pro část kulturních aktivit, kde se začíná objevovat zejména po roce 1945 v souvislosti

s přejímáním terminologie ze SSSR a pro sportovní činnosti, kde je termín převzat přímo nebo zprostředkovaně z angloamerické oblasti. Účelem těchto společenství je sdružování osob na základě společného zájmu o určitý typ činnosti zahrnující aktivní provozování sportu nebo jen organizační činnost. Samostatným typem jsou kluby ustavené jako členské organizace. Členství je zde vázáno na splnění určitých podmínek nebo přihlášení k určitým pravidlům. Taková organizace se vyznačuje přímou, nezprostředkovanou komunikací mezi členy a funguje jako menší sociální skupina. Můžeme se s ní setkat u různých klubů bez ohledu na obsah jejich činnosti. Charakteristický je však především pro kluby politické, převažuje u společenských a částečně se objevuje u klubů sportovních. U výběrových a exkluzivních klubů se můžeme setkat s vysokým stupněm formalizace. Nízká formalizace převažuje u klubů typu návštěvnické skupiny, kde se utváří jen velmi volné a často proměnlivé seskupení účastníků. Tímto termínem bývá také někdy označován prostor pro klubovou činnost (Velký sociologický slovník, 1996, str. 491).

Zájem

Zájem nabývá v sociologii minimálně třech významů. V rovině individuálního jednání je označován jako motivace, pro ni je v této souvislosti opakem lhostejnost či apatie. Kategorie zájmu zde napomáhá k vysvětlení osobních preferencí jednotlivců, jejich postojů a chování. Explicitně se tento pohled používá při zjišťování osobních zájmů a preferencí v souvislosti s mapováním volnočasových aktivit. Jeho intenzitu lze vyjádřit jako funkci velikosti obětí, jež je daný člověk ochoten podstoupit při realizaci svého zájmu.

V rovině společenských skupin označuje tento termín souhrn společenských hodnot, pomocí kterých jsou lidé schopni koordinovat kolektivní akci. Individuální jednání je zde překonáno uvědoměním si společného zájmu, na jehož základě vznikají zájmové komunity či zájmové skupiny.

Na celospolečenské úrovni slouží kategorie zájmu jako synonymum kolektivní potřeby, nutnosti nebo cíle. Vyskytuje se zde problém manipulace, neboť za společenské zájmy bývají vydávány ambice jednotlivců či skupin kontrolujících společnost. Hlubší rozbor kategorie celospolečenského zájmu může sloužit k analýze systému kulturních hodnot dané

společnosti, k analýze typu legitimacy, o kterou se opírá existující politická moc či k analýze zájmu mocenských elit.

Pro psychologii a sociologii nabývá zájem odlišného významu. Zatímco psychologové jej spojují s pozorností vůči určitým předmětům či činnostem a opakem je pro ně indiferentnost (nezájem), pro sociology je spojován se základními potřebami a hodnotami sociálních aktérů. Opakem zde není indiferentnost, nýbrž podřízení zájmům druhých (Velký sociologický slovník, 1996, str. 1427-1428).

Zájmová činnost

Zájmovou činností se rozumí druh činnosti vykonávané ze záliby, mimo výdělečnou oblast, obvykle organizovaně v nějakém spolku, klubu, kulturním zařízení či v neformálním sdružení. Tento pojem nenavazuje na sociologický koncept zájmu, ale spíše na jeho psychologickou interpretaci. Označuje také institucionální aprobace, ne vše, co lidi zajímá a čemu se ze záliby věnují, je institucemi bráno jako zájmová činnost. Mnohdy ji instituce samy zajišťují. Její obsah není teoreticky nijak omezen, odráží se zde však preference a zásady kulturní politiky státu nebo konkrétní organizace, která danou zájmovou činnost organizuje. Během času se rozsah zájmových činností rozšiřuje, pojem však vždy obsahuje prvek výběru, hodnocení a výchovy. Sociologicky byly tyto činnosti konceptualizovány jako problém vztahu mezi místní a masovou kulturou, amatérismu, socializace nebo resocializace, profesních a lokálních subkultur, regionalismu, kulturní revoluce, či jako problém výchovy a její sociální funkce (Velký sociologický slovník, 1996, str. 161).

Organizace

Organizace je sociální jev nebo útvar založený na plánovité koordinaci skupinových aktivit, kontinuálně fungující v důsledku dělby práce, hierarchie autority a směřující k dosažení společného cíle. Tímto pojmem můžeme označovat strukturní vlastnost bezprostředně nezávislou na chování aktérů (organizovanost), záměrnou činnost vedoucí k této vlastnosti (organizování) nebo výsledek této činnosti, který v užším smyslu můžeme

nazvat podnikem. Vznik organizací ve smyslu podniku je historicky spjat se svobodným členstvím, postupným formováním a stanovením cílů, o nichž se rozhoduje většinou dle kritérií racionality. Organizační struktura se obvykle odráží v organizačním řádu, díky němuž můžeme chápat organizaci také jako soubor pravidel, podle kterých funguje sociální útvar realizující specifické cíle.

Na tento pojem můžeme nahlížet také z pohledu mnoha sociologických směrů a škol. Systémová sociologie chápe organizaci jako otevřený systém interagující s prostředím a usilující o vlastní zachování, adaptaci a rozvoj. Autonomie organizovaného systému vychází ze schopnosti volby způsobů akce, jeho identita z procesu učení a řízeného využití znalostí. Interakcionismus zas chápe organizaci jako systém přijímání rozhodnutí, voleb a řešení problémů, jako strukturu vzájemných očekávání přiřazených k sociálním rolím. Vývoj teorie organizace souvisí s paradigmatickými změnami v koncepcích administrativy, exekutivy, byrokracie, sociologie a psychologie práce, managementu a jiných. Jejich základem je však vždy vztah organizace a jedince, který je jejím členem. Tento vztah vyplývající z propojenosti funkční dělby práce vyžadující kooperaci a hierarchickou koordinaci operací, je založen na motivujícím sjednocení specializovaných činností společným cílem a managementem. Právě tento vztah odlišuje organizaci od jiných sociálních útvarů (Velký sociologický slovník, 1996, str. 723-724).

Pro Jana Kellera je základem organizace koordinace lidské činnosti za určitým účelem. Formální koordinace lidské činnosti přispívá k efektivnějšímu využívání zdrojů a zároveň k dosahování lepších výsledků. Formálností je tedy myšlena podobnost principů fungování jednotlivých organizací bez ohledu na oblast jejich zaměření. Základem je však zajistit stálou koordinaci společenské akce v nezávislosti na náhodné výměně konkrétních osob. Keller také používá termín byrokracie. Označuje jím dysfunkční vlivy působící proti přímému rozvoji organizace tlumící její činnost či odvádějící od jejich stanovených cílů. Tyto procesy paradoxně vznikají ze snahy optimalizovat fungování velkých organizací a racionalizovat jejich chod (Keller, 1996).

Jan Jandourek definuje organizaci jako sociální systém nebo útvar orientovaný na určitý cíl s jistým počtem členů, vnitřní dělbou práce a hierarchickým rozdělením autority. Na konkrétních jednotlivcích je však relativně nezávislá. Aktivity členů jsou v organizaci výrazně formalizovány. Celý systém je racionálně uspořádaný s utvořenou hranicí mezi

vlastní strukturou a strukturami okolními. Díky seberegulující schopnosti představuje organizace jakousi redukci složitosti vnějšího prostředí, se kterým však komunikuje a vzájemně se ovlivňuje. Jako protiklad k organizaci je zde uváděn pojem instituce (Jandourek, 2007).

Volný čas

Lidský život se už od dětství skládá z pravidelného střídání práce a odpočinku. Práce se vyznačuje zvýšenou fyzickou i psychickou zátěží spojenou nejen s výkonem zaměstnání či přípravou na něj, ale také s aktivitami běžného života, které musíme udělat a neděláme je rádi. Volný čas se oproti práci vyznačuje odpočinkem, nabíráním fyzických a psychických sil. Spojujeme jej se zájmem, zálibou a hlavně dobrovolností. Můžeme jej definovat také jako prostor k všestrannému rozvoji člověka, neboť v této době vyhledáváme aktivity, které záměrně či nezáměrně ovlivňují intelektuální oblast lidského rozvoje.

Volný čas patří k lidmi nejvíce oceňovaným hodnotám. V obecné interpretaci se volný čas dělí do tří rovin: individuální (seberealizace jedince), sociální (životní styl) a edukační (dobrovolné vzdělávání a celkový rozvoj). Při bližším vymezení jej lze charakterizovat jako dobu, kdy „člověk patří sám sobě“, kdy je oproštěn od každodenního tlaku a povinností. Způsob trávení této doby závisí pouze na osobní vůli jedince. Mnohé činnosti stojí svým charakterem na pomezí mezi prací a volným časem. Spadají sem objektivní povinnosti, mezi které můžeme zařadit péči o vlastní osobu (stravování, hygiena, spánek, léčení), péči o domácnost (úklid, zahradničení), péči o děti (výchova, pomoc s úkoly, zapojení se do her) nebo cestování do práce. Takto strávený čas označujeme jako vázaný. Joffre Dumazedier jej vymezuje pojmem polovolný. Členění času na pracovní, vázaný (polovolný) a volný není zcela striktní. Z činností typické pro volný čas se může stát práce v zaměstnání a naopak. Také děti nemusejí vnímat docházku do zájmových kroužků jako dobrovolnou (Šerák, 2009).

Osobnost člověka je utvářena výchovou a prostředím, ve kterém se pohybuje. Každý jedinec má svůj vlastní žebříček hodnot, který se odráží v jeho životním stylu. S tím souvisí také individuální postoj k trávení volného času. Pokud člověk přisuzuje největší hodnotu práci a pracovním úspěchům, může chápat volný čas jako něco nesprávného a

zbytečného. Problematiku volného času je možné zkoumat z pohledu mnoha různých oborů, mezi které patří například sociologie, politologie, ekonomie, historie či pedagogika. Jednotlivé aspekty se však navzájem prolínají a nelze je studovat jednotlivě (Pávková a kol., 2002).

V polovině 20. století se volný čas stal jedním z nejčastěji odborně pojednávaných jevů, a to v souvislosti s vývojem teorií průmyslových společností. Kromě výše jmenovaného Joffre Dumazediera je v tomto ohledu významnou osobou Erich Weber, zejména svým dílem „*Das Freizeitproblem*“ z roku 1963. Právě tomuto autorovi patří výrok, který dokládá velký odborný zájem věnovaný volnému času: „*Moderní sociologové označují naši společenskou strukturu již jako společnost volného času*“ (Klofáč, Tlustý, 1967, str. 163).

3.3 Teoretický rámec pro sledování spolkové činnosti (shrnutí)

Tato práce si klade za cíl prostřednictvím studia dvou zájmových spolků v malých lokalitách, jimiž jsou amatérské fotbalové oddíly a sbory dobrovolných hasičů, nastínit možnosti jejich vzájemné spolupráce vedoucí nejen k rozvoji samotných spolků, ale i lokality, ve které se nacházejí.

Venkovské lokality se vyznačují bližšími a neanonymními vztahy mezi svými obyvateli, můžeme také předpokládat bližší vztah mezi zájmovými organizacemi a lokalitou, ve které působí. Proto je důležité popsat a pochopit motivace vedoucí lidi k jejich sdružování do zájmových skupin a principy, na kterých tyto skupiny fungují.

Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, základním východiskem pro porozumění společenským vazbám ve studované lokalitě je koncept Ferdinanda Tönniese *Gemeinschaft und Gesellschaft*. V malých lokalitách se předpokládá převážný výskyt vazby typu *Gemeinschaft*, jejímž nejvyšším stupněm je pospolitost ducha. Projevuje se jednomyslným společným jednáním zaměřeným jedním směrem. Mezi typy duchovní pospolitosti patří také sousedství, které je charakteristické právě pro vesnickou komunitu, kde blízkost usedlostí, společné pozemky nebo jejich společné hranice vytvářejí příležitosti k četným neformálním interakcím. Podobnými znaky se vyznačují také sdružení lidí utvořená na základě společného zájmu, mezi ně se řadí spolky a kluby. Ve spolcích převládá zaměření činnosti nad samotným faktem sdružování, zatímco u klubů převažuje sdružování osob za účelem aktivního provozování určité činnosti nebo její organizace. Pod pojem organizace můžeme zahrnout jak samotné spolky a kluby, jež fungují v důsledku hierarchie autority a dělby práce směřující k dosažení určitého cíle, tak jako soubor pravidel, podle kterých tyto sociální útvary vykonávají svou činnost. Lidé zde zastávají různé role rozlišené dle hlediska určité funkce. Tyto vlastnosti jsou typické pro vazby typu *Gesellschaft*. Oba typy organizací tedy leží na rozhraní obou výše zmiňovaných vazeb.

Spojujícím prvkem členů těchto organizací je společný zájem, souhrn společenských hodnot, pomocí kterých jsou lidé schopni koordinovat kolektivní akci. Intenzitu zájmu lze vyjádřit funkcí velikosti obětí, které je daný člověk ochoten podstoupit při jeho realizaci. Své zájmy realizují lidé prostřednictvím zájmových činností, jež jsou vykonávány mimo

výdělečnou oblast. Oběť podstupovanou pro vykonávání zájmových činností tedy tvoří v první řadě volný čas.

Volným časem je označována doba, kdy „člověk patří sám sobě“, způsob jeho trávení závisí pouze na osobní vůli jedince. Hlavním znakem je pro něj dobrovolnost vykonávaných aktivit. Volný čas patří k lidmi nejvíce oceňovaným hodnotám a přímo souvisí s existencí zájmových organizací, proto by bylo chybou jej v této práci opomenout.

4. Historie spolkové činnosti v Českých zemích

Prostor pro spolkovou činnost se začíná vytvářet v období transformace tradiční společnosti ve společnost moderní. Podle konceptu Ferdinanda Tönniese *Gemeinschaft und Gesellschaft* přechází *Gemeinschaft* (pospolitost, tradiční společnost, venkov) v *Gesellschaft* (společnost, moderní společnost, město). Děje se tak na pozadí průmyslové revoluce během první poloviny 19. století. Zavádění nových strojů a postupů snižuje časové náklady na výrobu. Zároveň se také zvyšuje efektivnost práce. Lidé přecházejí od práce v zemědělství na venkově, kde se často pracovalo od rána do večera, k dělnickým profesím v průmyslové výrobě soustředěné do měst. V továrnách a dolech se směnným provozem bývá přesně stanovena pracovní doba, zásadně kratší než v zemědělství. Lidé tak získávají čas pro své zájmy a koníčky.

Důležitým mezníkem v Českých zemích se stalo zrušení roboty a poddanství v roce 1848. První právní předpis vztahující se ke spolkové činnosti obsahuje císařský patent č. 171/1849 ř. z., kterým se upravuje výkon svobodného práva spolčovacího a shromažďovacího. Dalšími právními úpravami byly císařský patent č. 253/1852 ř. z., o spolcích (takzvaný starý spolkový zákon) a zákon č. 134/1867 ř. z., o právu spolčovacím (takzvaný nový spolkový zákon) (Švestka a kol., 2014). Mezi první spolky na našem území patří sbory dobrovolných hasičů a Sokol¹.

Důkladný sociologický obraz společnosti na českém venkově přináší Karel Galla v díle *Dolní Roveň* z roku 1939. Tato kniha se snaží zmapovat všechny aspekty života konkrétní české vesnice ve východních Čechách v třicátých letech dvacátého století. V Dolní Rovni, obci s 1081 obyvateli², se odehrává bohatá společenská činnost s kulturně-osvětovým, lidovýchovným, kulturně-rekreačním, tělovýchovným, sportovním a společensko-zábavním obsahem. V průběhu týdne se nejvíce volnočasových aktivit odehrává v neděli³. Tyto činnosti zajišťují jak dočasná sdružení místních obyvatel založená za účelem určité

¹ První sbor dobrovolných hasičů ve střední Evropě vznikl v Zákupích na Českolipsku v roce 1850 (Müllerová, 2013). Sokol byl založen 16. února 1862 (2015).

² Údaj ze sčítání obyvatel roku 1930, viz. *Dolní Roveň*, str. 42

³ Zákon č. 91/1918 Sb. z. n. ustanovuje pracovní dobu na 8 hodin ve 24 hodinách nebo nejvýše na 48 hodin týdně. Dále §4 tohoto zákona uvádí, že zaměstnancům se musí poskytnout jednou týdně nerušená přestávka aspoň 32 hodin. Tato přestávka připadá v závodech, v nichž se může výroba bez technických obtíží přerušit, zpravidla na neděli, nejsou-li zákonem o nedělník klidu dovoleny výjimky (Masaryk a kol., 1918).

události, tak stálé organizace, mezi které patří Sokol, Orel, Republikánský dorost nebo Dobrovolný hasičský sbor. Mnohé z těchto spolků jsou součástí širších celozemských i celostátních organizačních celků majících politický nebo tělovýchovný obsah. Stálé spolky nejsou orientované pouze na jednu činnost. Kromě svého hlavního zaměření, jež může být sportovní, tělovýchovné či politické, se aktivně podílejí na kulturním životě obce například pořádáním besed nebo divadelních představení. Sport pěstují převážně mladí a svobodní lidé v přibližném věku do třiceti let. Nejoblíbenějším je fotbal, jemuž se v obci věnuje 73 mladých mužů. Většina hráčů pochází z dělnického prostředí. Také diváky nedělních zápasů tvoří převážně mládež. Diváci se účastní i zájezdů za zápasy do okolních obcí. Významnou společenskou roli v obci zastávají dobrovolní hasiči. Místní sbor dobrovolných hasičů založený v roce 1879 tvoří v době výzkumu 28 aktivních členů a více než 50 členů přispívajících. Již od svého vzniku se podílel na každé významné církevní slavnosti, svatbě či pohřbu. Pořádal plesy, společenské večírky, věnečky a také v době provádění výzkumu mu zůstala značná část ze společensko-zábavní činnosti v obci. Galla v poznámce uvádí: „*Sbor dobrovolných hasičů má na našem venkově pěknou tradici. Je dokladem svépomocných snah a pospolitosti venkovského lidu, v osmdesátých letech minulého století ještě značně intenzivní. V Dolní Rovni pociťují i pospolitostní stránku, která vyzařuje ze sboru zcela zřetelně. Kronikář vyjadřuje toto mínění pravi, že historie sboru je historií staré sousedské bodrosti a upřímnosti*“ (Galla, 1939, str. 272).

Výzkum Karla Gally přibližuje Helena Hudečková ve svém článku *Agricultural research: traditions and innovations in sociological monographic study of countryside*. Galla působil na Univerzitě Karlově, byl žákem B. Fousky, přímého nástupce T. G. Masaryka. Patřil tedy k pražské sociologické škole⁴. Jeho práce „*Dolní Roveň*“ se však blíží škole brněnské. Autor se na konci publikace ve *Všeobecných poznámkách* s metodologickým charakterem odvolává na náčrt plánu I. A. Bláhy pro výzkum Velké na Moravě, uveřejněný

⁴ V první polovině 20. Století se studiu sociologie a venkovských společenství, respektive komunitním studiím, věnují dvě školy – pražská a brněnská. Pražská sociologická škola směřuje více k novopozitivismu, především v odmítání hodnotících soudů a přísně exaktizujícím přístupem, což má společné s americkým empiricismem. I. A. Bláha – zakladatel brněnské školy, se otevřeně hlásí ke strukturalismu (tedy objektivismu), je však silně ovlivněn tzv. Thomasovým teorémem, který reprezentuje interakcionistické a interpretativistické postoje, představuje tedy odklon od objektivismu. Zavádí tedy svou speciální metodu sociální introspekce spojující obě rozdílná paradigmat. Přísný objektivismus tíhnoucí k přesnému popisu prvků struktury sociální reality, vede autory pražské školy k akcentování sociální statiky, zatímco autoři brněnské školy vkládají do svých empirických studií více psychologických a etických prvků, uplatňují tedy více sociálně dynamické pojetí (Hudečková, 2005, str. 243-244).

v Sociologické revui⁵. Studie se člení do čtyř základních oddílů – místo, člověk-obyvateľstvo, kulturní a osvětové poměry, všeobecné sociální poměry. Podle Bláha konceptu autor odvíjí svou práci od dvou os – geografické (ves) a demografické (obyvatelstvo) a sleduje sociologický vhlad jak do sociální struktury obyvatelstva, tak do institucionalizace společenského života v obci. Při tom obsahuje nejen statický, ale také „kinetický“ pohled.

Terénní výzkum probíhal od roku 1931 téměř pět let. Data byla sbírána kombinací technik studia dokumentů, pozorování, dotazování kvantitativního i kvalitativního typu. Ověřování a kontrola dat probíhalo triangulací výzkumných technik. Autor se zabývá také otázkou možné generalizace výsledků výzkumu na úrovni typu – vesnice. Uvádí však, že typologizace resp. kategorizace vsí opravňující výzkumníky k tomu, aby aplikovali výsledky monografického studia na určitý typ obce podle podobnosti sociálních podmínek a poměrů, přírodních podmínek a skladbou všech podstatných sociálních složek se stejným působením vnějších vlivů, ještě nebyla provedena. Hudečková ve svém článku dodává, že typologizace s výše uvedeným sociologickým vhladem nejspíše nikdy provedena nebude. Připouští však, že je možná typologizace s úžeji vymezeným vhladem geograficko-demografického charakteru, pro který se měřitelné a kvantifikovatelné ukazatele hledají snadněji. Pro sociokulturní aspekty v pojetí monografických studií venkovských obcí je hledání validních ukazatelů velmi obtížné (Hudečková, 2005, str. 244-245).

Obecní spolky ve třicátých letech dvacátého století se lišily podle své politické angažovanosti, věkové struktury i společenské vrstvy. Všeobecnější povahu z hlediska sociálního výběru měla tělocvičná jednota Sokol. Sdružovali se v ní příslušníci všech společenských skupin a vrstev – zemědělci, živnostníci, úředníci i dělníci, bez ohledu na politickou příslušnost. Z hlediska věkové struktury však v Sokole převládali mladí lidé, oproti tomu sbor dobrovolných hasičů tvořili spíše starší jednotlivci, ne však z vrstev hospodářsky lépe postavených občanů.

Účast ve spolcích také úzce souvisí s vnímáním volného času. Při výzkumu v Dolní Rovni mnozí vypověděli, že nemají volného času, neboť stále pracují. Život na vesnici je úzce spojen se zemědělstvím. Zemědělci nemají jasně stanovenou pracovní dobu jako dělníci nebo úředníci. Ve volných chvílích se věnují obhlídce pole, sadařství, chovu domácích

⁵ Bláha, I. A.: Sociologický výzkum Velké. Sociologická revue, III.r., 1932, str. 92-99 (Galla, 1939, str. 401)

zvířat nebo četbě odborné literatury. Stejně tak ti, kteří mají u svých domů zahrady, tráví svůj volný čas pěstováním zemědělských plodin, což považují za své druhé zaměstnání, kterým si rozšiřují svou existenční základnu.

V knize *Dolní Roveň* je také zmiňována přitažlivost spolků s širší působností pro místní obyvatelstvo. Téměř každý člen mladší generace a větší část mužského obyvatelstva vsi je členem některé z těchto organizací, mnozí i několika z nich. Zájem o jednotlivé spolky není po celou dobu jejich činnosti v průběhu let stejný. Období vzestupu střídají doby organizačních problémů a úpadku. Galla také popisuje spolkový život jako odraz celonárodního složení obyvatelstva ze sociálního, politického a náboženského pohledu. Organizovaná sdružení považuje za střediska společenských styků na rekreativním podkladě (Galla, 1939).

Vývoj spolkové činnosti na začátku druhé poloviny 20. století pak popisují Jiří Knapík a Martin Franc v dvousvazkové publikaci z roku 2012 *„Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948 – 1967“*. Existenci mnoha spolků a dobrovolných sdružení pokládal komunistický režim z hlediska snah o ovládnutí společnosti za neudržitelnou. Mnohé také nezapadaly do představ místních struktur. Na spolky byl vyvíjen administrativní nátlak, což vedlo k jejich rozpouštění, přeměny v jiné prorežimní organizace nebo včleňování do masových organizací. Pod myšlenkou sjednotit kulturní činnost všech doposud fungujících spolků (mimo jiné Sokola a sborů dobrovolných hasičů) a získáním kontroly nad jejich aktivitami vznikala na venkově kulturní družstva⁶. Na začátku padesátých let byly všechny spolky vyvíjející zájmovou činnost převedeny pod svaz mládeže nebo jednotlivé odbory krajských a okresních národních výborů. Později byly podle zákona č. 68/1951 Sb. převedeny v dobrovolné organizace. Všechny tyto kroky vedly ke snížení celkového počtu spolků o více než 80%. Zájmová činnost se znovu začala rozvíjet v šedesátých letech. Československý svaz mládeže zvyšoval svou aktivitu prostřednictvím klubů mládeže, jež měly vznikat jako zájmová sdružení vedle základních

⁶ „Družstva pro kulturní povznesení venkova“ s jejichž pomocí měly obce získat prostředky pro vybudování sítě kulturních zařízení na venkově. Hlavním úkolem družstev bylo získat či adaptaci v obci zříditi kulturní domy (v malých obcích kulturní jízdby – vzniklé úpravou části vhodných budov) sloužící ke kulturním účelům. Základ družstva měl v každé obci tvořit přípravný výbor, jehož složení odráželo zastoupení politických stran, který měl oslovit ostatní občany v obci stejně jako místní organizace, jež by se mohly stát členy družstva. Přípravný výbor vypracoval „akční plán“ kulturní práce družstva, který poté zasílal zvláštní Ústřední kulturní komisi ministerstva zemědělství. Stát tak získával kontrolu nad kulturním děním v obcích (Knapík a kol., 2012).

organizací. Určená byla především pro mládež od patnácti do osmnácti let, ale vzhledem k jejich zaměření se počítalo i s účastí starších mládežníků se stejnými zájmy. Podle Knapíka a France přispěly kluby mládeže k depolitizaci Československého svazu mládeže a k jeho celkové dezintegraci, která se projevila koncem šedesátých let. Díky těmto organizacím se ve druhé polovině šedesátých let oživovala občanská společnost s širokým spektrem různých zájmových spolků a sdružení. Nepřímou podporou pro rozvoj zájmových činností bylo také postupné zavádění pětidenního pracovního týdne. Volnými sobotami se téměř zdvojnásobilo množství volného času, který mohli lidé věnovat svým zájmům a zálibám.

Po druhé světové válce zastávala významnou roli ve spolkové činnosti Česká obec sokolská. Díky své aktivní účasti v odboji disponovala vysokou společenskou prestiží. S více než milionem členů byla nejpočetnějším spolkem v celém Československu. Po únorovém převratu v roce 1948⁷ nastala povinnost pro všechny sportovní a tělovýchovné organizace vstoupit pod Českou obec sokolskou v rámci sjednocené tělovýchovy. Začátkem padesátých let došlo po vzoru sovětské fyskultury k významnému posunu od masového cvičení k soutěživému sportu. Komunistický režim považoval tělesnou výchovu a sport za zásadní součást přípravy k obraně vlasti, proto se nad nimi snažil získat větší kontrolu jednotným státním dozorem a upravoval jejich organizaci speciálními zákony. Sokolu postupně zůstávala pouze organizační úloha na venkově a v menších městech, kde nebyly jednoty odborářské tělovýchovy. Nakonec Sokol zcela ztratil svůj organizační význam a zůstal pouze jako název v označení některých tělovýchovných jednot. Na základě zákona č.68/1956 Sb. vznikl Československý svaz tělesné výchovy představující kompromis mezi respektem k silné sokolské tradici založené na nesoutěživé masové tělesné výchově a sovětským modelem, jenž usiluje o vybudování hierarchické organizace generující maximální množství vrcholových sportovců. Základním organizačním článkem Československého svazu tělesné výchovy byly tělovýchovné jednoty zřizované podle územního nebo odvětvového výrobního principu (obecní nebo podnikové tělovýchovné jednoty), jejichž činnost probíhala ve sportovních oddílech nebo odborech turistiky.

⁷ Převzetí moci v Československu komunistickou stranou ve dnech 17. - 25. února 1948, označované jako „Vítězný únor“ (Knapík a kol., 2012)

5. Právní rámec pro fungování sledovaných spolků

Tato práce si neklade za cíl poskytovat návod jednotlivým spolkům, jak mají správně fungovat. Proto se v následujících kapitolách nenacházejí obsáhlé citace veškerých zákonů, kterými se fotbalové kluby a sbory dobrovolných hasičů musí řídit. Autor však považuje za důležité seznámit čtenáře se základními pravidly fungování jednotlivých celků, neboť na ně může být odkazováno v empirické části práce.

5.1 Legislativní základ pro fungování fotbalového oddílu

Fotbalové oddíly jsou z právního hlediska spolky řízené občanským zákoníkem neboli zákonem č. 89/2012 Sb. účinným od 1. ledna 2014. Podle tohoto zákona je spolek právnickou osobou, korporací zřízenou za účelem uspokojování a ochrany určitých zájmů. Kromě hlavní činnosti je možné provozovat také vedlejší podnikatelskou činnost. Veškeré zisky však mohou být použity pouze podpoření hlavní činnosti nebo na správu spolku. Jedná se tedy o druh neziskové organizace. Nejdůležitějším dokumentem jsou stanovy obsahující název a sídlo spolku; účel, za kterým byl spolek založen; práva a povinnosti členů vůči spolku a určení statutárního orgánu.

Členství ve spolku je zcela dobrovolné. Nikdo nesmí být nucen k účasti stejně tak, jako nesmí být nikomu bráněno ve vstupu. Členové při vstupu do spolku projevují vůli řídit se jeho stanovami. Stanovy také určují výši a splatnost členských příspěvků, případně určují orgán, který o členských příspěvcích rozhoduje.

Orgány spolku jsou statutární orgán a nejvyšší orgán, případně další určené stanovami. Statutární orgán může být kolektivní (výbor) nebo individuální (předseda). Pokud stanovy neurčí jinak, je nejvyšším orgánem členská schůze svolávaná statutárním orgánem minimálně jednou do roka.

5.2 Legislativní základ pro fungování sboru dobrovolných hasičů

Podle zákona č. 133/1985 Sb. o požární ochraně se jednotka sboru dobrovolných hasičů obce skládá z fyzických osob, které nevykonávají činnost v této jednotce požární ochrany jako své zaměstnání. Obec, jako zřizovatel, může pro zvýšení akceschopnosti a zkvalitnění činnosti zařadit do sboru osoby, které budou tuto službu vykonávat jako své zaměstnání. Obec má dále za úkol udržovat akceschopnost jednotky a zabezpečovat odbornou přípravu jejích členů. Obec má povinnost hradit ušlý výdělek členům sboru, pokud se mimo svou pracovní dobu účastní záchranných akcí, nařízeného školení nebo požární přípravy.

Zákonné povinnosti nemá jen zřizovatel sboru dobrovolných hasičů, ale mají je také jeho členové. Musí důsledně plnit úkoly vyplývající ze základního poslání jednotek požární ochrany. Na místě zásahu jsou povinni plnit rozkazy velitele zásahu a svých nadřízených. Zákon dále ukládá členům, aby prohlubovali své znalosti v oblasti požární ochrany a udržovali se v potřebné fyzické kondici, se kterou souvisí podrobování se preventivním zdravotním prohlídkám. Tyto povinnosti se týkají pouze těch členů, kteří jsou součástí výjezdní jednotky. Na ostatní členy sboru a na vedlejší činnost v podobě požárního sportu se zákon o požární ochraně nevztahuje.

6. Venkovské fotbalové oddíly a sbory dobrovolných hasičů ve filmech a v beletrii

Jistý obraz o fungování neprofesionálních fotbalových oddílů a sborech dobrovolných hasičů předkládají populární filmy a beletrie. Nejedná se zde o dokumenty přesně zachycující určité období jednoho z vybraných spolků v konkrétním místě. Mnohdy mohou být postavy i spolky fiktivní a zasazené do příběhu pocházejícího zcela z mysli autora, jenž se neinspiroval žádnou skutečnou událostí. Jejich prostřednictvím si však diváci a čtenáři mohou utvořit představu o zmiňovaných celcích, která může ovlivnit vnímání a společenské postavení jak samotných organizací, tak jejich členů. Cílem této kapitoly není podat podrobnou dokumentaci a rozbor literárních a filmových děl o českém vesnickém fotbalu a hasičích. Jde tu o vybrané ukázky doplňující „vážná“ pojednávání výzkumného a vědeckého charakteru.

O vesnickém amatérském fotbalu bylo natočeno několik filmů a vznikl také televizní seriál. Týmy vystupující v těchto dílech působí v nízkých oblastních soutěžích. Jejich hlavním cílem je boj o udržení nebo postup do vyšší soutěže. Zmiňovaným televizním seriálem je *Okresní přebor* od režisérů Jana Prušinovského a Jakuba Koháka z roku 2010. Jak již název napovídá, seriál dokumentuje jednu sezonu vesnického oddílu TJ Slavoj Houslice v okresním přeboru. Snem místních hráčů je však postoupit do vyšší soutěže přeboru okresního, což se jim nakonec také podaří. V průběhu seriálu vystupují na povrch charakterové vlastnosti jednotlivých postav. Pro mnohé je fotbal doslova jejich životem a pro úspěch jsou ochotni upustit od žebříčku svých hodnot, což se ukáže v době, kdy mají postup do vyšší soutěže už jistý. Pro vylepšení finanční situace oddílu však prodají poslední zápasy. Někteří hráči to snášejí velmi těžce a berou schválně prohraný zápas jako svou ostudu. Kromě hřiště se značná část klubových aktivit odehrává v místní hospodě, kde se probírají nejen klubové, ale i soukromé záležitosti.

V návaznosti na úspěšnost seriálu byl v roce 2012 natočen film *Okresní přebor – Poslední zápas Pepika Hnátky*, opět v režii Jana Prušinovského. Děj filmu se odehrává před dějem výše zmiňovaného seriálu a odpovídá na mnohé otázky, které vyvstávaly od prvních seriálových dílů – kdo byl obávaný trenér Hnátek a proč má Slavoj hrajícího trenéra.

Hlavní postavou je již zmiňovaný fotbalový trenér Josef Hnátek, který má nemocné srdce a musí podstoupit jeho transplantaci. Fotbal a oddílová příslušnost je však pro něj přednější než vlastní život, což se ukáže při odmítnutí srdce od dárce, bývalého fanouška nenáviděného týmu. Charaktery ostatních postav jsou dovedené až do krajností, projevuje se podlézavost nebo gamblerství. Fotbaloví hráči i fanoušci spojují s oddílem svou identitu. Jsou patřičně hrdí na to, že mohou být součástí týmu, byť jako hráč, funkcionář či fanoušek.

Pohled z opačného konce nabízí film z roku 2002 *Kožené slunce* od režiséra Karla Kachyni. Oddíl SK Vrátno bojuje o udržení v druhé nejnižší soutěži a shání peníze na provoz, kde se dá. Za tímto účelem pořádají fotbalisté zábavu s tombolou, v čemž se projevuje společenská a kulturní činnost pro obec. Za společenskou událost se může považovat také samotné fotbalové utkání.

Kožené slunce se nese v poněkud vážnějším duchu než Okresní přebor a zaobírá se hlouběji blízkým okolím hlavních aktérů. Jedna z hlavních postav dává fotbalu přednost před svým soukromým životem natolik, že dojde až k rozpadu partnerského vztahu.

Třetím filmem inspirovaným amatérským fotbalem je komedie režiséra Zdeňka Trošky z roku 2005 *Kameňák 3*. Film je založený na vtipech, čemuž jsou přizpůsobené někdy až absurdní scény. Místní podnikatel sponzoruje tým, který je však spíše ostudou než chloubou obce. Stejně jako v předchozích dílech i zde je zmiňována korupce, kterou autoři filmů berou nejspíše jako samozřejmost. Na rozdíl od výše zmiňovaných je v třetím díle *Kameňáku* zachycena podstata amatérského fotbalu. I když jednotliví hráči, funkcionáři či fanoušci doslova žijí fotbalem, mají i svá „civilní“ zaměstnání. Na trávníku se může potkat lékař s policistou nebo automechanik se studentem gymnázia. Společný zájem podporuje vznik společné identity, která spojuje obyvatele v dané lokalitě a překoná i neshody mezi jednotlivci, jak ukazují všechny výše zmiňované filmy.

Podoba prvních jednotek dobrovolných hasičů je zachycena ve filmu *Postřižiny*, který natočil Jiří Menzel v roce 1980 podle předlohy stejnojmenné knihy Bohumila Hrabala. V první polovině dvacátého století se sbor těšil velké vážnosti. Podtrhuje to postava velitele sboru, který je zároveň členem správní rady pivovaru. Zásah hasičů – záchrana hlavních postav z pivovarského komína však připomíná spíše grotesku. Při příjezdu na

místo v povoze taženém párem koní (typické pro danou dobu), jeden hasič dobíhá za ostatními, jako by mu ujeli. Určení pozice pro umístění záchranné plachty je značně chaotické, hasiči pobíhají z místa na místo. Celý zásah je doprovázen až přehnanou gestikulací. Nakonec sám velitel vystoupá po žebříku nahoru na komín, ač má závratě a nařídí hlavním postavám, aby slezli dolů. I přes na první pohled humornou scénu je zde vykreslené odhodlání členů dobrovolného hasičského sboru, kdy jsou s vědomím vlastního nebezpečí ochotni nasadit život pro záchranu druhých.

Mezi nejznámější díla popisující část společenské i hasičské (odborné) činnosti sboru dobrovolných hasičů bezpochyby patří film *Hoří, má panenko* od Miloše Formana z roku 1967. Příběh se odehrává na pozadí hasičského plesu spojeného s volbou královny krásy a vyznamenáním zasloužilého člena sboru. V průběhu děje vystupují na povrch charaktery jednotlivých postav, jež se projevují povrchností až hyenismem spontánního jednání aktérů, výjimku v tom tvoří nejstarší obyvatelé obce. Ti se však stávají obětmi organizačních zmatků a živelného neštěstí. Při zásahu u hořícího domu se projevuje statečnost a odhodlání hasičů vstupujících mezi plameny ve snaze vynést vše, co se dá zachránit. Členové sboru jsou spíše staršího věku, což se shoduje s popisem sboru dobrovolných hasičů Dolní Rovně od Karla Gally.

Dnešní podobu dobrovolného hasičského sboru zachycuje film *Rafiáci* režiséra Karla Janáka z roku 2006. Na pozadí hlavního příběhu se hasiči poprvé objevují na pouti v prostředí obecní návsi. Jako součást své společenské činnosti podporují tuto akci prezentací hasičské techniky a provozováním atrakce „Záchrana z hořícího domu“ v podobě lanovky vedoucí z několikametrové věže postaveného lešení na zem. Zároveň zvou na ples pořádaný k dvoustému výročí místního dobrovolného hasičského sboru⁸. V průběhu plesu si můžeme u několika scén povšimnout drobných podobností s Formanovým filmem *Hoří, má panenko* – pár ukrytý pod stolem s tombolou shazující vystavené ceny, rvačka uniformovaných hasičů s ostatními návštěvníky, ples je také přerušen požárem. Při požáru v tomto filmu však vzplál pouze stůl s tombolou a nejspíše nedošlo k větším škodám. K ohni vyjíždí jednotka z blízké zbrojnice, ta však velikostí budovy a nasazením mužů odpovídá spíše profesionálnímu hasičskému sboru, technika je

⁸ Dvousté výročí hasičského sboru je smyšlený fakt, neboť první sbor dobrovolných hasičů v českých zemích byl založen roku 1850, což v době natočení filmu bylo 156 let, viz kapitola 3.2. Historie spolkové činnosti v Českých zemích.

však zřejmě sboru dobrovolného. Kromě vedlejší kulturní a společenské činnosti dobrovolných hasičů je ve filmu Raftáci zachycena i činnost hlavní při nácviu stavby norné stěny na malé říčce a při záchraně muže visícího na skále pomocí výsuvného žebříku. Hasiči jsou zde vykresleni jako muži hrdí na své poslání, kteří se snaží vystupovat profesionálně. K profesionalitě však někdy mají poměrně daleko. Mezi jednotlivci panují spíše přátelské než kolegiální vztahy. Oproti předchozím filmům se v řadách dobrovolných hasičů objevuje také mladší generace.

7. Vymezení lokalit empirického šetření

Objektem šetření tohoto výzkumu je šest lokalit (tři malá města a tři venkovské obce) ve třech „okresech“ Středočeského kraje (Praha-východ, Mělník, Nymburk). Lokality jsou vybrány tak, aby měly co nejvíce shodných rysů jak z pohledu demografického, tak z pohledu geografického, pro minimalizaci vedlejších faktorů působících na výzkum.

Parametry pro výběr byly následující:

- Počet obyvatel s nahlášeným trvalým pobytem na území obce.
- Obce spadají pod jeden krajský úřad (Krajský úřad Středočeského kraje).
- Blízkost řeky Labe, která vybranými městy přímo protéká. Katastry venkovských obcí však leží mimo její záplavové území.
- Vzdálenost venkovských obcí od nejbližšího města.
- Vybrané obce mají dobrovolný hasičský sbor i místní fotbalový oddíl.
- Oba spolky tvoří družstva, která se účastní oficiálních soutěží.

Tabulka 2: Přehled vybraných obcí

Název obce	Kraj	Okres	Počet obyvatel ⁹	Město / Venkovská obec
Brandýs nad Labem Stará Boleslav	Středočeský	Praha-východ	18 249	Město
Brázdim	Středočeský	Praha-východ	655	Venkovská obec
Neratovice	Středočeský	Mělník	16 234	Město
Čečelice	Středočeský	Mělník	640	Venkovská obec
Lysá nad Labem	Středočeský	Nymburk	9 334	Město
Chrást	Středočeský	Nymburk	524	Venkovská obec

Zdroj: Autor práce

⁹ Údaje k 31. 12. 2015, zdroj.: Český statistický úřad. *Databáze demografických údajů za obce ČR*. [online]. [cit. 1. 10. 2016]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr>

7.1 Sledované spolky ve vybraných obcích (stručná historie a současná činnost)

Před zahájením primárního výzkumu je důležité získání základního přehledu o zkoumaných lokalitách, proto se první kapitola empirické části této práce věnuje sekundárnímu výzkumu zaměřenému na studium dokumentů. Zdroji jsou regionální literatura a místní dokumenty v podobě kronik vybraných obcí a vybraných spolků obsahující informace o vývoji místních fotbalových oddílů a dobrovolných hasičských sborů od jejich založení až po současnost. Studium dokumentů se kromě základních popisných údajů zaměřuje na významné události ovlivňující vývoj studovaných spolků s případným přesahem do vývoje samotných obcí.

Primárními zdroji pro sekundární výzkum poskytujícími přímé svědectví určitých událostí jsou fotografie, mapy a písemné výpovědi přímých svědků či účastníků v kronikách a novinových článcích. Sekundárními zdroji dat mohou být novinové články, které se neopírají o přímá svědectví, stejně tak zápisy v kronikách, pokud se jejich autor události neúčastnil. Mezi sekundární zdroje dat se také řadí různé statistické výstupy, jimiž může být výzkum podpořen. Studium dokumentů bude probíhat triangulací dat získaných jak z primárních, tak ze sekundárních zdrojů.

V této kapitole je pracováno s mnohými nepublikovanými dokumenty, které nejsou standardně identifikovatelné. Nepodléhají tedy citační normě ČSN ISO 690. Takové dokumenty jsou zmíněné přímo v textu práce, aby čtenář věděl, odkud pocházejí informace obsažené v jednotlivých podkapitolách.

7.1.1 Brandýs nad Labem Stará Boleslav

Brandýs nad Labem Stará Boleslav je dvojměstí spojené mostem přes řeku Labe sloučené v roce 1960. Obě města mají bohatou historii sahající až k prvním Přemyslovcům, proto nedošlo k jejich přejmenování a své názvy si dochovala dodnes. Každé město mělo jak svůj fotbalový oddíl, tak sbor dobrovolných hasičů. Pro tuto práci jsou však důležité pouze

ty spolky, které vznikly a působí na levém břehu řeky protínající toto dvouměstí, tedy v Brandýse nad Labem. Celkovou populaci obce tvořilo k 31. prosinci 2015 18249 osob. Abychom určili základní počet osob, které se mohou zajímat o členství v některém z brandýských spolků, předpokládejme jistý patriotismus ke „svému“ břehu Labe. Jinými slovy obyvatelé levého břehu mají zájem o členství ve spolcích působících v oblasti Brandýsa a obyvatelé pravého břehu preferují spolky se sídlem ve Staré Boleslavi. Vzhledem k dvakrát větší rozloze Brandýsa než Staré Boleslavi a stejnému poměru počtu základních škol můžeme předpokládat také podobný poměr počtu obyvatel v obou částech města. V Brandýse tedy žije odhadem o jednu třetinu více obyvatel než ve Staré Boleslavi, což je 12000 osob.

Fotbalový oddíl

Fotbalový klub v Brandýse nad Labem byl založen v roce 1901, ten samý rok sehrál také první oficiální zápas. V prvních desetiletích své historie se klub musel několikrát stěhovat, když poloha hřiště nevyhovovala rozvoji města, nebo bylo hřiště se zázemin pro sportovce zničeno povodní. Zlomový okamžik nastal 20. června 1947. Tehdy byl v městské části Spořilov otevřen nový fotbalový stánek, kde fotbalový oddíl FK Brandýs nad Labem¹⁰ sídlí dodnes. Nejslavnější období klubu bylo v letech 1988-1995. Místní družstvo hrálo druhou nejvyšší soutěž a na zápasy se chodilo dívat až dva tisíce diváků z širého okolí. S odchodem hlavního sponzora se klub po roce 1995 dostal do finančních problémů a musel druhou ligu opustit. Po několika neúspěšných sezonách doprovázených sestupy do nižších soutěží došlo v roce 2009 ke spojení obou fotbalových klubů ve městě pod názvem FK Brandýs-Boleslav za účelem rozšíření členské základny a sestavením jednoho kvalitnějšího družstva mužů. Toto spojení však nepřineslo očekávané úspěchy a proto se mužská družstva v roce 2013 opět osamostatnila. Mládežnické týmy zůstávají spojené pod názvem FK Brandýs-Boleslav a využívají sportovní zařízení obou místních klubů.

FK Brandýs nad Labem staví v oficiálních soutěžích 2 týmy mužů a jeho členskou základnu tvoří celkem 50 osob. Neměli bychom však zapomínat na FK Brandýs-Boleslav

¹⁰ FK Brandýs nad Labem je současný název klubu. Dříve se název často měnil podle organizačního zřízení (sportovní klub, sokol, tělovýchovná jednota, football club, fotbalový klub) nebo hlavního sponzora.

s členskou základnou 104 osob, který tvoří pouze mládežnická družstva a někteří jeho členové v dospělosti přecházejí do jednoho z brandýských mužstev.

Sbor dobrovolných hasičů

Prvopočátky sboru dobrovolných hasičů v Brandýse nad Labem se vztahují k roku 1878, kdy se členové sokolské tělovýchovné jednoty rozhodli rozšířit svou činnost o vytvoření hasičského spolku – družstva pod názvem Tělocvičná hasičská jednotka Sokol. Rozdíly v zájmech a prioritách však vedly k rozporům mezi členy Sokola a hasičského spolku, což vedlo až k jeho oddělení. V roce 1880 tedy vzniká v Brandýse nad Labem samostatný sbor dobrovolných hasičů, který tvoří 46 zakládajících členů. V prvních letech samostatné činnosti se hasiči potýkali nejen s nedostatkem vybavení, ale také s pozdním vyhlášením požárního poplachu. Své technické nedostatky však vyvažovali obětavostí a osobní statečností. To dokazuje zápis v kronice z 15. září 1902, kdy jeden ze členů hasičského sboru neváhal vběhnout do hořícího domu, aby z něj zachránil spící dítě. Vynesl jej ven bez zranění. Na dobových fotografiích je možné pozorovat, jak se měnilo sídlo sboru. První požární zbrojnici tvořila jen garáž pod místním kinem. Druhým místem byl Arnoldinovský dům s velkým dvorem na brandýském náměstí, ve kterém dnes sídlí oblastní muzeum Praha-východ. Třetím místem je již současná samostatně stojící požární zbrojnice postavená pro potřeby sboru v Kralupské ulici.

V dnešní době se sbor brandýských dobrovolných hasičů těší více než 135ti leté tradici. V posledních několika letech došlo za značné podpory města k rekonstrukci hasičské zbrojnice, která nyní splňuje veškeré parametry pro moderní zařízení tohoto druhu. V roce 2015 byla také zrekonstruována běžecká dráha sloužící nejen k fyzické přípravě výjezdové jednotky, ale také k tréninku a závodům v požárním sportu. Dráha je k dispozici nejen místním, ale i ostatním sborům z okolí. Ve stejném roce výjezdová jednotka zasahovala celkem u 135 případů, z nich bylo 61 požárů. 63 z celkového počtu zásahů proběhlo v katastru zřizovatele (městský úřad Brandýs nad Labem) a 72 mimo něj. Kromě své hlavní činnosti/poslání – ochrana zdraví a majetku, se sbor dobrovolných hasičů věnuje také již zmíněnému požárnímu sportu, spolupracuje s městským úřadem na pořádání mnoha akcí. Z nich je možné jmenovat dětské dny a preventivní bezpečnostní akce,

Svatováclavské slavnosti nebo pálení čarodějnic. Jak je uvedeno ve výroční zprávě za rok 2015, sbor dobrovolných hasičů Brandýs nad Labem staví na tradicích a snaží se je dodržovat, včetně obnovení pořádání Hasičského plesu. K tomu přispívá široká členská základna o velikosti 76 členů, z nichž je 26 dětí.

7.1.2 Brázdim

Brázdim je venkovská obec ležící tři kilometry severně od hlavního města Prahy. Obec se skládá ze tří historických částí – Starý, Nový a Veliký Brázdim. I když všechny části netvoří jednu souvislou zastavěnou plochu, Veliký Brázdim je od Starého a Nového Brázdima oddělen polem o délce téměř 400 metrů, všechny části mívaly v době před rozpadem habsburské monarchie většinou stejného majitele. Od konce první světové války tvoří jednu obec. Počet obyvatel v této obci činí podle posledních statistických údajů 655 osob.

Fotbalový oddíl

Fotbal se v obci Brázdim začíná hrát koncem 30. let 20. století. Místní sportovci tehdy ještě neměli fotbalové hřiště, proto hráli na volném prostranství v místní cihelně a na nedalekém poli po sklizení obilí. Byla to jen krátkodobá možnost, neboť po zorání už nebylo možné na poli hrát. Oficiální fotbalový klub byl založen až na jaře 1943, zatím bez vlastního hřiště. O uvolnění pozemku na jeho zbudování byli požádáni místní statkáři, což v době druhé světové války nebylo nic jednoduchého. Nakonec byl uvolněn svažité terasovitý pozemek vyžadující značné terénní úpravy, aby bylo hřiště způsobilé k mistrovskému utkání. Slavnostní otevření proběhlo 17. října 1943 utkáním s Viktorií Sluhy. V roce 1947 je zakoupen pozemek na nové hřiště, neboť původní bylo i přes terénní úpravy mírně svažité a při velkých deštích docházelo ke značnému odplavování hracího povrchu (škváry). Ve stejném roce se fotbalový oddíl slučuje s místním Sokolem. V padesátých letech dvacátého století se z finančních důvodů spojuje sportovní klub s místní cihelnou. Nejprve hraje pod názvem TJ Cihlomat, později TJ Tatran. Od roku

1956 se mistrovských soutěží účastní tři brázdímská družstva – dvě družstva mužů „A“ a „B“ a družstvo mládeže.

V roce 1993 dochází k zatím poslední změně názvu klubu na TJ Svornost Brázdím. Za poslední čtvrt století zažívá místní fotbal úspěšné i méně úspěšné roky odvíjející se především od množství finančních prostředků poskytnutých sponzory. Dalším problémem je nedostatek mládeže, který se v roce 2003 projevil nesestavením dokosteneckého družstva. Dnes TJ Svornost Brázdím sjednocuje všechny sportovce na území obce – fotbalisty, nohejbalisty s kondiční cvičení pro ženy. Tvoří tak nejpočetnější spolek v obci s členskou základnou 199 členů, což je při celkovém počtu 655 obyvatel téměř 1/3 obce. Nárůst počtu členů se projevil také v nové sezóně 2016/2017, kdy se po více než deseti letech podařilo za vydatné podpory rodičů sestavit mládežnické družstvo mladších žáků (Šalda, 2016). Kromě své hlavní činnosti se tento spolek podílí také na pořádání všech společenských a sportovních akcí konaných na fotbalovém hřišti. Jedná se hlavně o pálení čarodějnic a Soutěž o Posvícenecký pohár starosty obce Brázdím v požárním útoku spolupořádané s místním sborem dobrovolných hasičů. Na kulturním životě v obci se sportovní spolek podílí pořádáním tradičního sportovního plesu.

Sbor dobrovolných hasičů

Sbor dobrovolných hasičů byl ve Starém a Novém Brázdímě založen v roce 1888 s dvaceti činnými členy. Ve Velikém Brázdímě byla samostatná dobrovolná jednotka založena až o téměř čtvrt století později v roce 1912 s devíti činnými členy.

Brázdímští dobrovolní hasiči nejsou zdaleka tak vybavení jako jejich kolegové z Brandýsa nad Labem, to jim však nebrání k nasazení při událostech v katastru obce a jejím blízkém okolí. Kromě ostrého nasazení při výjezdech provádějí členové sboru vzdělávání dětí v oblasti požární ochrany na mateřských a základních školách, stranou nezůstává ani požární sport, ve kterém jsou schopni postavit mužské i ženské družstvo. Při tréninku a pořádání soutěže v požárním sportu využívají místní fotbalové hřiště a spolupracují s fotbalovým klubem TJ Svornost Brázdím. Sbor dobrovolných hasičů patří v obci k hlavním organizátorům tradičních zábav a slavností, mezi které můžeme zařadit pálení

čarodějnic, Staročeské máje nebo Hasičský věneček. Tradiční akcí je také pořádání sběru kovového odpadu. Výtěžek z něj přispívá na činnost sboru.

7.1.3 Neratovice

Město Neratovice leží na levém břehu řeky Labe přibližně v polovině vzdálenosti mezi Brandýsem nad Labem a Mělníkem. Znamé je především pro svůj chemický závod Spolana, a.s. situovaný přímo u řeky a zmiňovaný v médiích při každých povodních. Samotná historie obce sahá až k prvním písemným zmínkám na počátku 13. století, městem se však Neratovice stávají až v roce 1957. Ve spolupráci se Spolanou je budována moderní panelová zástavba s hojným společenským zázemím. Na konci osmdesátých let dvacátého století Spolana zaměstnávala přes pět a půl tisíce pracovníků. Na začátku devadesátých let je součinnost podniku a města omezována. Spolana také značně snižuje stavy svých zaměstnanců, kteří se začínají pracovně orientovat na 20km vzdálené hlavní město Prahu. V posledních letech město prochází modernizací. Rekonstruují se městská zařízení a vytvářejí se podmínky pro rozvoj zájmové a spolkové činnosti. Podle posledních statistických údajů žije v Neratovicích 16234 obyvatel.

Fotbalový oddíl

V roce 1919 vznikl v Neratovicích fotbalový kroužek. Zájemci o tento druh sportu si chodili zahrát na volné prostranství u řepné váhy, dnešní neratovické náměstí. Fotbalové hřiště bylo vybudováno o rok později na místě zvaném „Pod lipami“, spolu s ním vznikl v roce 1920 také oficiální fotbalový klub SK Neratovice. Stadion později odkoupila Tělovýchovná jednota Sokol a klubu jej propůjčovala. Od roku 1931 stavěl místní oddíl také dvě mládežnická družstva. V roce 1937 si fotbalový klub vybudoval svépomocí nové hřiště u továrny Sapónia, vzhledem ke složitému období pro sport na začátku čtyřicátých let dvacátého století nastupuje k utkáním pod hlavičkou Sokola. Na konci čtyřicátých a začátkem padesátých let dvacátého století klub často měnil svůj název TJ Jiskra, TJ Spolana nebo TJ Sokol. V padesátých letech existovaly ve městě dva fotbalové týmy –

původní TJ Jiskra Neratovice a podniková jedenáctka závodu Spolana. Brzy po jejím vytvoření se začalo jednat o sloučení obou týmů, které vyvrcholilo začátkem šedesátých let výstavbou nového stadionu za přímé účasti národního podniku Spolana a změnou názvu na TJ Spolana Neratovice. V roce 1969 bylo vedle mužských a chlapeckých družstev vytvořeno také družstvo žen (2009).

V posledních dvaceti letech došlo u fotbalového klubu ke dvěma změnám názvu v důsledku změny právní formy pro udělení licence Českomoravského fotbalového svazu. V roce 1997 proběhlo přejmenování oddílu na SK Spolana Neratovice s.r.o. a v roce 2001 na FK Spolana Neratovice a.s. Po odchodu hlavního sponzora v roce 2003 byl název klubu zkrácen na FK Neratovice a.s.. Díky spolupráci s klubem Sokol Byškovice a pro rozšíření členské základny bylo v roce 2006 rozhodnuto o sloučení obou klubů. Vznikl tak nový celek FK Neratovice-Byškovice s.r.o.¹¹. Klub nyní tvoří deset týmů – dva mužské a osm mládežnických v různých kategoriích. Členská základna má velikost 216 aktivních osob.

Sbor dobrovolných hasičů

Dobrovolný hasičský sbor v Neratovicích byl založen 15. července 1883. Již v prvních desetiletích své existence se sbor účastnil nejen hašení požárů, což je jeho hlavní činnost, ale také kulturních akcí. První z nich, zaznamenanou v místní kronice, je účast při odhalení pomníku padlých v první světové válce 5. října 1924. Nejvíce záznamů o akcích je z roku 1934. Sbor se účastní několika veřejných cvičení v okolních obcích. Součástí družstva tvoří také ženy. Sbor dále pořádá několik veřejných zábav a večírků. Toto šťastné období končí se začátkem okupace, kdy byl hasičům zabaven veškerý majetek potřebný k požární ochraně strategicky důležitých objektů. Sbor dobrovolných hasičů v Neratovicích tehdy v podstatě přestal existovat. Obnovení dobrovolného hasičského sboru nastává až v roce 1971. Při vydatných deštích měli obyvatelé strach ze stoupající hladiny řeky Labe, proto se místní národní výbor obrátil na závodní požární útvar Spolany s žádostí o pomoc při zajištění povodňových hlídek. Na to konto se začalo hovořit o potřebě městského

¹¹ FK Neratovice-Byškovice s.r.o. tvoří jinou právní formu, než jsou ostatní sledované fotbalové oddíly. Z hlediska právní formy se ani o spolek nejedná. Podle studia dokumentů se však účastní stejných soutěží a nabízí podobné služby jako ostatní sledované fotbalové oddíly. Druh právní formy tohoto sportovního oddílu bude akcentován při primárním výzkumu.

hasičského sboru, což vedlo až k založení Místní jednotky – Svazu požární ochrany v Neratovicích. Stará zbrojnice však byla po letech neužívání v dosti zanedbaném stavu a stejně tak vypadalo i její vybavení. To vše si noví hasiči museli dát do pořádku sami při dobrovolnických brigádách.

V roce 2003 vzniká zřizovací listinou Jednotka sboru dobrovolných hasičů města Neratovice. Jednotka se skládá z družstev tří městských částí – Neratovice město, Lobkovice a Mlékojedy. Dobrovolní hasiči v Neratovicích se sice hlásí k tradici dlouhé více jak 130 let a rádi pořádají oslavy svého výročí, tradiční kulturní akce však nepořádají. Kromě výjezdů k nahlášeným událostem provozuje jednotka program pro mladé hasiče, kde se děti učí, jak se mají chovat v možných krizových situacích, případně jak zacházet s hasičskou technikou. S tím souvisí také pořádání dětských dnů a účast na akcích, kde vykonávají nejen požární dozor, ale podílejí se i na zábavním programu, například při pálení čarodějnic.

7.1.4 Čečelice

Čečelice jsou venkovskou obcí s 640ti obyvateli ležící sedm kilometrů severně od Neratovic. Historické zmínky o obci spadají až do třináctého století a jsou spojovány s mělnickým a brandýským panstvím, pod která obec většinou patřila. V dnešní době se Čečelice snaží být přirozeně se rozrůstající, bezpečnou a zkrášlující se obcí s úplnou infrastrukturou, v níž obyvatelé nacházejí blízkost přírody, klid, čisté životní prostředí, kvalitní vzdělání pro děti a bohatý společenský život s možností zapojení se do místních spolků, které udržují tradice obce (2016).

Fotbalový oddíl

Oficiální založení fotbalového klubu SK Čečelice se vztahuje k roku 1926, kdy byl klub přihlášen ke středočeské fotbalové župě a mohl se tak účastnit mistrovských utkání. Počátky fotbalu v této obci však sahají až k roku 1912. Několik mladých chlapců si tehdy chodilo jen zakopat s míčem ve volných chvílích. První tým, takzvaná „juniorka“ pod

názvem Sportovní klub Saton Čečelice vznikl v roce 1918. Nedalo se však hovořit o řádném sportovním oddíle. Klub tehdy neměl své hřiště, nebyl registrován u fotbalové župy a vzhledem k nedostatku finančních prostředků vlastnil pouze jeden míč. Pro zlepšení finanční situace pořádal spolek taneční zábavy a kabarety. Díky příjmu peněz z těchto aktivit mohl v již zmiňovaném roce 1926 vzniknout oficiální fotbalový klub SK Čečelice. V roce 1936 se klub dočkal vlastního hřiště, na kterém působí dodnes. K jeho vybudování posloužil uvolněný pozemek uprostřed vsi zvaný „Bažantice“. V padesátých letech dvacátého století se fotbalový klub spojuje se Sokolem a na jejich konci prožívá své nejúspěšnější období v tak zvané „pražské třídě“. Klub je po celou dobu svého trvání velmi aktivní a těší se velké oblibě místních obyvatel. Díky tomu dokázal přežít těžká období a působí nepřetržitě již 90 let. Zachovala se také tradice pořádání plesů a tanečních zábav.

Klub nyní staví k mistrovským soutěžím čtyři týmy – „A Tým“ mužů a tři týmy mládežnické (dorost, žáci a přípravka).

Sbor dobrovolných hasičů

V devatenáctém století byla stavení v Čečelicích kryta převážně doškovými střechami. Proto se požáry, které v obci vznikaly, často rozšířily na více stavení a způsobovali tak značné škody. Výsledkem snahy obecního zastupitelstva a místních obyvatel o minimalizaci škod se stalo v roce 1878 založení Dobrovolného spolku hasičů. Spolek se od svého založení těšil v obci velké oblibě. Nejen pro svou hasičskou práci, díky níž byly škody způsobené požáry daleko nižší, ale i pro svou kulturní činnost. Pořádaly se plesy, zábavy i jiná kulturní vystoupení. V období po druhé světové válce byl vývoj spolku kolísavý. Proběhla změna názvu na Svaz dobrovolných požárníků, ten se však po určité stagnaci v roce 1992 změnil zpět na Sbor dobrovolných hasičů.

V dnešní době se Sbor dobrovolných hasičů Čečelice kromě činností směřujících k ochraně životů a majetku místních obyvatel účastní soutěží v požárním sportu v dospělých i dětských kategoriích. Pořádá sportovní a společenské akce nejen s hasičskou tematikou a na kulturním životě v obci se podílí pořádáním tradičního hasičského plesu.

7.1.5 Lysá nad Labem

Lysá nad Labem leží vzdušnou čarou dvacet kilometrů severovýchodním směrem od Prahy na pravém břehu Labe. První písemné zmínky o obci pochází již z jedenáctého století v souvislosti s knížaty Oldřichem a Břetislavem I., kdy v tomto místě ležela křižovatka dvou důležitých cest, východozápadní vedoucí z Prahy do východních Čech a cesta severojižní spojující Český Brod s Benátkami nad Jizerou. Největší rozšíření města přišlo ve druhé polovině dvacátého století, kdy k němu byly připojeny obce Litol, Byšičky a Dvorce. Dnes tudy prochází frekventovaná křižovatka železničních cest spojujících Mělník, Poděbrady a hlavní město Prahu. Znamé je však především díky zemědělským výstavám konaným na místním výstavišti a dostihovému závodišti. Počet obyvatel v katastru obce je 9334 osob.

Fotbalový oddíl

První fotbalový celek v Lysé nad Labem vznikl v roce 1913. Historie kopané v této lokalitě je však o několik let delší a je spojována s pražskými studenty, kteří tuto hru do města přinesli. Klub SK Lysá využíval pro svou činnost cvičiště vojenské posádky zvané „Na písku“. S příchodem první světové války došlo k útlumu sportovní činnosti. Další rozvoj tedy nastal až ve dvacátých letech dvacátého století. V roce 1923 bylo vystavěno nové hřiště v místě dnešního sídliště. Ve druhé polovině padesátých let klub mění název na TJ Spartak Lysá a stěhuje se na nový stadion, který využívá dodnes.

Klub nyní hraje pod názvem FK Slovan Lysá. Kromě již zmiňovaného hlavního hřiště má k dispozici také dvě hřiště tréninková – jedno travnaté a druhé s umělým povrchem. Ve sportovním areálu jsou také dva kurty na plážový volejbal a dva antukové kurty na volejbal nebo nohejbal. Hřiště a kurty jsou vybavena kvalitním osvětlením a umožňují i organizaci početnějších turnajů. Celý areál prochází průběžnou modernizací a poskytuje tak kvalitní zázemí sportovcům, kteří jej užívají.

Sbor dobrovolných hasičů

Sbor dobrovolných hasičů v Lysé nad Labem nevznikl spontánně z iniciativy místních obyvatel jako u mnoha jiných obcí, nýbrž na výzvu obecního zastupitelstva, která byla reakcí na zákon č.45/1876 zákoníku zemského království Českého O zakládání dobrovolných hasičských sborů. K jeho založení došlo 9. srpna 1878. O této události je v kronice sboru napsáno: *„Dle zákona ze dne 25. května 1876 nařízeno jest zařizování sborů hasičských. Za příkladem jiných měst učiněno obecním zastupitelstvem vyzvání ku přihlášení se členů ke sboru, který co dobrovolný sbor hasičský se zde zříditi měl.“* Tuto výzvu zprvu uposlechlo 33 mužů, později se počet členů více než zdvojnásobil. Město, jako zřizovatel, pořídilo sboru potřebnou výzbroj a výstroj včetně stejnokroje. Zbrojnice byla umístěna v radničním dvoře. Pro tahání stříkačky a voznice na vodu byla využívána koňská spřežení zapůjčená určenými sedláky. Pro zvýšení pozornosti byl kočí, který první dorazil k ohni odměněn dvěma zlatými. Sbor se od svých počátků hojně zapojoval i do veřejného života v obci. Měl svůj divadelní odbor, zábavní odbor, spolupracoval s Dobročinným a podpůrným spolkem. Sbor byl činný i přes obě světové války a postupně obnovoval svou techniku. 3. června 1950 se poprvé představilo družstvo žáků při cvičení s minimální výzbrojí a výstrojí. V padesátých letech byla také zahájena stavba nové hasičské zbrojnice. Ta podle původního plánu měla zahrnovat knihovnu, kulturní sál, ubytování pro hasiče ve službě, místnost pro výuku a sociální zařízení. Budova měla být také propojena s garážemi pro techniku. S velkými obtížemi však byly postaveny pouze garáže s bytovou jednotkou, jejichž dostavba trvala 16 let. Od roku 1972 ke sboru patřil také hudební soubor s názvem „Hudba požárního sboru Lysá nad Labem – Melodik“. V roce 1991 byla obnovena tradice hasičského plesu.

Podle studovaných dokumentů tvoří členskou základnu sboru dobrovolných hasičů 141 osob, z toho 41 hasičů je součástí výjezdové jednotky a 30 dětí v kroužku mladých hasičů. Součástí sboru je i nadále Hasičská dechová hudba čítající 37 členů. Členové hasičského sboru se účastní soutěží v požárním sportu, pořádají preventivní akce pro mládež a účastní se mnoha kulturních i společenských akcí.

7.1.6 Chrást

Venkovská obec Chrást s 524 obyvateli se nachází v Polabské nížině 19 kilometrů východně od Prahy. Nejbližším městem je 4,5 kilometru vzdálený Český Brod. Dnešní Chrást vznikl ze dvou původně samostatných obcí Chrást a Menderscheid. První písemná zmínka o obci je z roku 1345. V zemských deskách z roku 1599 je popsán jako pustý dvůr s ornými a neornými poli, lukami a pastvinami. Obec začíná vznikat až v roce 1776, kdy zdejší pozemky prodal kníže Lichtenštejn, správce místního panství, na domky chudým poddaným. Další méně úrodné pozemky byly prodány na domy ke konci 18. století. Většina nových obyvatel si však postavila své domy dále od již stávající zástavby, tak vznikla nová vesnice Manderscheid. V roce 1924 došlo ke spojení obou vesnic pod názvem Manderschejd – Chrást, toto pojmenování vydrželo až do roku 1947, kdy bylo zkráceno na Chrást.

Fotbalový oddíl

Fotbalový oddíl SK Čechie Chrást vznikl ustavující schůzí 25. března 1926. Stalo se tak dva roky po spojení obou dříve samostatných obcí. Název klubu však nese jméno jen jedné z nich, byť název obce ještě obsahoval jména obě. Může to být způsobeno obdobím po první světové válce, kdy skončila rakouská, německy mluvící nadvláda a vznikl samostatný československý stát. Hrdost a příslušnost k českému národu podtrhuje slovo Čechie v názvu klubu. Předchůdcem oddílu byl i zde, stejně jako v mnoha jiných obcích fotbalový kroužek, skupinka několika místních obyvatel, kteří si ve volných chvílích spolu chodili jen tak pro zábavu zakopat s míčem.

Začátky SK Čechie Chrást nebyly jednoduché, jak popisuje František Báša ve výroční zprávě k 70tiletému výročí založení oddílu. První domácí utkání se hrálo druhou květnovou nedělí 1926 s SK Semice. Jako hrací plocha bylo uvolněno pole u Břízek, část dresů zaplatil oddíl, některé si hráči pořídili sami. Zápas skončil prohrou 1:7, pro domácí je však tento výsledek považován za velmi čestný, neboť většina hráčů dosud neměla žádné zkušenosti s hraním fotbalu, dokonce ani neviděla žádné fotbalové utkání. Pole nejspíše nebylo pro hraní fotbalu příliš vyhovující, protože ještě ve stejném roce se oddíl

přestěhoval na nový pozemek, takzvaný písečák v Břízkách, na kterém působil 6 let. Ani ten nejspíše nebyl zcela vhodný, proto se klub mohl v roce 1933 po značném úsilí svého předsedy přesunout na nové hřiště za domem pana Manharta. Činnost oddílu nebyla přerušena ani v době II. světové války. Během ní, v roce 1940, se dokonce rozšířila členská základna o družstvo dorostu. V padesátých letech vzniká třetí družstvo žáků. V roce 1966 byl za přispění místního národního výboru a místních občanů otevřen nový stadion na okraji obce, na kterém působí oddíl dodnes. Od 70. let dvacátého století dochází ke stagnaci a úbytku členů zejména v mládežnických týmech. To se na chvíli lepší v letech osmdesátých. Opětovný rozvoj mládežnického fotbalu však začíná až v roce 2004, kdy bylo opět založeno družstvo žáků a o rok později také družstvo přípravy. V dnešní době tedy reprezentují oddíl tři mužstva – muži, žáci a přípravka.

Sbor dobrovolných hasičů

Sbor dobrovolných hasičů obce Chrást byl založen z invence obecního úřadu 19. května 1927 pod názvem SDH Manderscheid. Je tedy o rok mladší než výše zmiňovaný fotbalový klub a na rozdíl od něj používá pouze první část z celého tehdejšího názvu obce. Na svém začátku měl sbor 75 členů. Změna názvu přišla ve čtyřicátých letech. Ze sboru se stala Požární jednotka, z hasičů požárníci, a jelikož z názvu obce zmizelo slovo Manderscheid, muselo být i zde nahrazeno druhou polovinou, nyní již celým názvem obce, Chrást. Od roku 1940 působil v obci po boku hasičů také Samaritánský sbor, ve kterém se kromě mužů angažovaly také ženy. Právě ty v roce 1984 vytvořily ženské družstvo reprezentující obec v požárním sportu. Tím tyto dva spolky splynuly v jeden a místní hasiči rozšířili nejen své pole působnosti, ale i svou členskou základnu.

Členskou základnu sboru dobrovolných hasičů obce Chrást tvoří nyní 40 občanů. Kromě přípravy a přímého nasazení při událostech ohrožujících životy a majetek a poskytování humanitární pomoci při živelných pohromách se sbor věnuje také požárnímu sportu. Dále ve spolupráci s obecním úřadem napomáhá ke zvelebování obce. Není opomíjena ani práce s dětmi pořádáním dětských táborů pro mladé hasiče. Sbor se také snaží udržovat tradice a kulturní život v obci. Mezi tradiční akce patří například Máje, Masopust nebo plesy.

7.1.7 Výsledky studia dokumentů

Ve zkoumaných lokalitách se fotbal začal hrát v prvních letech dvacátého století. Počátky byly neorganizované bez jakéhokoli sportovního zázemí. Vždy se sešlo několik nadšenců, kteří se s tímto sportem setkali buď ve větších městech, nebo o něm četli v novinách a rozhodli se jej vyzkoušet. Ze začátku vznikaly zájmové kroužky, které postupně dostávaly podobu organizace. Aby se vzniklé kluby mohly účastnit oficiálních týmových soutěží, byla nutná jejich registrace u středočeské fotbalové župy, k tomu bylo nutné mít hřiště splňující určité parametry pro mistrovská utkání. Vytváření oficiálních klubů probíhalo nejprve ve městech. Napomohla k tomu širší základna obyvatel obcí a také větší finanční podpora ze strany měst, pro které nebyl problém vyčlenit spolku pozemek pro stavbu hřiště. Ve zkoumaných venkovských obcích se fotbalové kluby vytvářejí téměř o deset let později než ve městských lokalitách, tj. na konci dvacátých let dvacátého století, v Brázdině až na konci let třicátých. Venkovské obce si nemohly dovolit vyčlenit pozemky na hřiště z vlastního půdního fondu, proto záleželo na vůli místních statkářů a podnikatelů, zda jim aspoň dočasně propůjčí prostory k tréninku a odehrání domácích utkání. O rovné travnaté ploše, jak známe dnešní fotbalová hřiště, tehdy nemohla být řeč. Z důvodu nedostatku finančních prostředků byly venkovské celky nuceny hledat zdroj příjmů pro svou činnost. Tím pro ně často bylo pořádání společenských zábav a plesů, kterými se také podílely na kulturním a společenském životě v obci. Tato činnost se mnohde stala tradiční a udržela se ve venkovských lokalitách dodnes. Městské kluby se soustředí především na činnost sportovní a do kulturního života obce více nepřispívají.

V průběhu let byly fotbalové kluby nuceny reagovat na aktuální politické dění. Nejprve byly počátkem padesátých let dvacátého století v rámci sjednocení spolkové činnosti spojovány s tělovýchovnými jednotami Sokol, po té přidružovány k místním podnikům. Od devadesátých let dvacátého století úspěšnost klubu často závisela na jeho finanční situaci ovlivněné sponzory. Čím více měl klub peněz, tím kvalitnější hostující hráče si mohl najmout. Finanční náročnost se odvíjí také od úrovně hrané soutěže. Pro fotbalové oddíly se také stalo důležité vychovávat si své hráče již od dětského věku, proto začaly postupně vznikat týmy dorostenecké, žákovské a v posledních letech už i přípravky pro předškolní děti. Všechny kluby několikrát prošly problémy s nedostatečnou členskou

základnou, kdy bylo obtížné sestavit mužstvo v určité věkové kategorii a některé kategorie bylo nutné dokonce sloučit.

Na rozdíl od fotbalových klubů, které vznikaly takřka spontánně, sbory dobrovolných hasičů byly zakládány podle studovaných dokumentů z rozdílných motivů. V Brandýse nad Labem se sboru odvozuje od sportovní činnosti místního Sokola, v Čechelicích z iniciativy místních občanů, v Lysé nad Labem stojí za založením sboru výzva městského úřadu reagující na zákon č.45/1876 zákoníku zemského království Českého O zakládání dobrovolných hasičských sborů. Vzhledem k faktu, že se všechny objevují ve stejném období v rozmezí deseti let, tj. 1878-1888¹², můžeme odhalit pravý motiv jejich vzniku. Tím by mohl být právě zmiňovaný zákon v kronice z Lysé nad Labem. Začátky obou spolků, jak fotbalového tak hasičského, byly však shodné. Chybějící zkušenosti a vybavení byly nahrazovány pevnou vůlí, odhodláním a zapáleností pro danou myšlenku. Městské sbory byly opět zvýhodněny oproti vesnickým množstvím finančních prostředků, kterými je obec podporovala. To však vyvážilo množství hasičské práce, která se vzrůstajícím průmyslem a mnohonásobně rychlejším rozvojem měst také narůstala. Tento „nepoměr“ přetrvává i v dnešní době, kdy jsou zásahové jednotky městských dobrovolných hasičů mnohem lépe vybaveny než venkovské a velmi se přibližují jednotkám profesionálním. Díky svému vybavení jsou také upřednostňovány při zásazích v katastrofách blízkých venkovských obcí.

Co mají však zkoumané městské a venkovské sbory dobrovolných hasičů společné a čím se zároveň liší od fotbalových klubů, je podíl na kulturním a společenském životě v obci. Dobrovolní hasiči se podílejí na pořádání mnoha kulturních a společenských událostí. Je možné zmínit například Máje, masopust, pálení čarodějnic nebo tradiční plesy. Značná pozornost je také věnována mládeži v oblasti požární prevence.

Společným znakem obou spolků je také sport, i když u dobrovolných hasičů se jedná spíše o vedlejší činnost. Sportovní klání, ať již fotbalový zápas nebo závody v požárním sportu, jsou také do jisté míry společenskou událostí, která se v případě venkovských lokalit většinou koná na stejném místě – fotbalovém hřišti. Oba druhy spolků prošly za dobu své

¹² Výjimkou je obec Chrást, kde jsou první zmínky o sboru dobrovolných hasičů až z roku 1927. Teprve tehdy však došlo ke sjednocení obce a je možné, že na jejím území působili dobrovolní hasiči již dříve, jen se o jejich činnosti nedochovaly žádné záznamy.

existence také podobným vývojem. Od společenství pouze dospělých mužů v době svého vzniku po spolky, kde je vítána celá rodina.

Z informací získaných studiem dokumentů je možné začlenit oba celky do konceptu Ferdinanda Tönniese Gemeinschaft und Gesellschaft. Rozdělení spolků podle jednotlivých typů vazeb však není zcela jednoznačné. Jinými slovy nelze říci, že fotbalové oddíly vznikají a fungují pouze na základě vazby typu Gemeinschaft a sbory dobrovolných hasičů na základě vazby typu Gesellschaft nebo naopak.

Fotbalové kluby vznikají nejprve ve velkých městech, pro která jsou typické vazby typu Gesellschaft. Z velkých měst se tato hra postupně šíří do menších měst a nakonec do venkovských obcí. Počátky všech oddílů bez ohledu na velikost obce vykazují stejné znaky. Nejprve se sešla skupina nadšenců tvořících fotbalový kroužek. Všechny osoby v tomto spolku byly součástí jedné teritoriální pospolitosti vyznačující se společným bydlištěm – obcí. Jednání skupiny bylo vedeno společným zájmem o hru fotbal, který vedl ke vzniku přátelství, označovaném Tönniesem za jeden z typů pospolitosti ducha, nejvyššího stupně vývoje vazby Gemeinschaft.

Časem se objevují rozdíly v typech vazeb ve vesnických a městských fotbalových klubech. Ze studia dokumentů vyplývá, že se tyto změny odvíjejí od úspěšnosti jednotlivých klubů a také od jejich finanční situace. Pokud oddíl zažívá lepší časy, zaměřuje se více na úspěch, a proto nakupuje lepší hráče z jiných klubů. Tím se narušuje teritoriální pospolitost. Příchodem nových členů je také oslabována stávající pospolitost ducha, přátelství. Do popředí se dostává kalkulace, zvyšuje se rivalita a individuální myšlení začíná převládat nad kolektivním, což jsou znaky vazby typu Gesellschaft. Pokud oddíl neprožívá zrovna „nejlepší“ období, nebo dokonce bojuje o přežití, jsou jeho členové nuceni jednat společně jedním směrem. Takové chování posiluje vazby typu Gemeinschaft.

Fotbalové kluby jsou sportovní skupinou, podle rozdělení sociálních skupin zpracované Böttcherem patří do primární organizované skupiny s vazbou typu Gesellschaft.

Sbory dobrovolných hasičů vznikaly za účelem minimalizace škod při četných požárech v obcích na konci 19 století. Hlavním podnětem se stal zákon O zakládání dobrovolných hasičských sborů z roku 1876, jedná se tedy o projev arbitrární vůle. I když se na první pohled mohou motivy vzniku sborů ve studovaných dokumentech lišit, vůle, která k nim

přispěla, se může popsat vždy stejně, jako výtvar samotného myšlení reálným pouze ve vztahu ke svému subjektu (ochrana majetku a zdraví osob). Jde o výsledek úvahy a kalkulace (minimalizace škod). Jednání je tedy zaměřeno na určité vnější cíle. Všechny tyto znaky tvoří základ vazby typu Gesellschaft.

Díky množství společně tráveného času a společnému prožití mnoha stresových situací při zásazích vzniká mezi členy sboru dobrovolných hasičů přátelství vyznačující se jednotným způsobem myšlení. Členy sboru je možné metaforicky přirovnat k rodině a hasičskou zbrojnici k domácnosti, kde jsou všechny předměty společným a společně využívaným majetkem. Společenská vazba Gesellschaft tedy byla postupně nahrazována vazbou Gemeinschaft.

Sbor však musí být stále odpovědný vůči svému zřizovateli, kterým je obecní úřad. Můžeme jej tedy vnímat jako pospolitost v rámci společnosti. Spolek je součástí vazeb typu Gesellschaft, které jím do jisté míry prostupují. Vztahy uvnitř sboru však vytvářejí vazby typu Gemeinschaft.

Vzhledem k veškerým činnostem vykonávaným dobrovolnými hasičskými sbory není zařazení do Böttcherových sociálních skupin zcela jednoznačné. Kromě hlavní činnosti vykonávané z pověření svého zřizovatele – obce, se tyto spolky aktivně věnují také požárnímu sportu. Svou hlavní činností spadají pod územní samosprávu neboli stát, vedlejší činností se zařazují mezi sportovní skupiny. V rozdělení sociálních skupin jsou tedy na rozhraní mezi primární a sekundární organizovanou skupinou s vazbou typu Gesellschaft.

7.2 Primární kvalitativní výzkum ve sledovaných lokalitách

Tato druhá kapitola empirické části je zaměřena na primární výzkum kvalitativního charakteru navazující na výsledky získané studiem dokumentů. Výzkum je vedený formou interview s nízkou mírou standardizace částečně doplněný pozorováním při návštěvě sledovaných lokalit za účelem rozhovorů.

Výzkum formou interview byl zvolen z důvodu bližšího kontaktu s respondenty a možnosti hlubšího proniknutí do zkoumané problematiky. Respondent může během rozhovoru díky spontaneitě odpovědí zmínit témata, která by jinak mohla být opomenuta. Nízká míra standardizace rozhovorů zaručuje jejich flexibilitu, základní seznam otázek¹³ napomáhá k udržení jisté struktury a k získání dat, která bude možné později porovnat s daty získanými od ostatních respondentů. Prostřednictvím sond je možné upřesňovat odpovědi respondentů, případně dovysvětlit otázku, pokud by ji respondent zprvu nepochopil.

Před každým interview byl respondent požádán o svolení s nahráváním rozhovoru, pokud svolení nebylo uděleno, rozhovor se nenahrával. Respondent byl dále ujistěn, že bude zachována jeho anonymita a nahrávka rozhovoru bude použita pouze pro potřeby výzkumu, nebude tedy nikde veřejně šířena.

Výběr respondentů u jednotlivých spolků probíhal vždy podle stejného schématu. V každém sledovaném spolku ve všech sledovaných lokalitách proběhla tři interview se zástupci záměrně rozdělených generací podle věku. Toto rozdělení vycházelo z předpokladu, že zástupci rozdílných věkových skupin mohou mít různý pohled na fungování spolku. Senioři mohou hodnotit jeho vývoj za několik posledních desetiletí, junioři mohou mít naopak vlastní vizi, jakým směrem by se měl spolek ubírat. Respondenti byli také vybíráni s ohledem na to, zda jsou/byli funkcionáři příslušných spolků. Celkový počet uskutečněných rozhovorů je 36.

¹³ Viz. Příloha 1: Seznam základních otázek pro interview. Pořadí otázek, tak jak je uvedené, nebylo striktně dodržováno. Rozhodující byla plynulost rozhovorů.

Tabulka 3: Schéma výběru respondentů

Spolek	Generace
Fotbalový klub	1. Junior – do 18 let
	2. Dospělý – 19 až 49 let
	3. Senior – 50 let a více
Sbor dobrovolných hasičů	1. Junior – do 18 let
	2. Dospělý – 19 až 49 let
	3. Senior – 50 let a více

Zdroj: Autor práce

Byla snaha vést rozhovory v prostředí pro respondenta příjemném, kde je zvyklý se pohybovat. U fotbalových klubů to jsou prostory fotbalového hřiště, u sboru dobrovolných hasičů se jedná o hasičskou zbrojnici. Samotné rozhovory tak bylo možné doplnit o pozorování prostředí, ve kterém spolky provozují svou činnost. Bylo možné zjistit vizuální stav zařízení, prezentace spolků na obecních vývěskách, případně počet místních obyvatel, kteří se přijdou podívat na fotbalový zápas nebo soutěž v požárním sportu a podpořit svůj tým.

Primární výzkum byl prováděn v průběhu třech měsíců v období od srpna do října 2016. Nejkratší délka nahrávaného rozhovoru byla 7 minuty, nejdelší rozhovor trval 25 minut. Obvyklá délka trvání rozhovoru činila 14 minut. Z celkového počtu 36 interview proběhlo 20 při přímém setkání s respondentem. Z nich bylo pořízeno 15 audionahrávek, v pěti případech respondent nahrávání rozhovoru odmítl nebo selhala nahrávací technika. Ostatní interview proběhla prostřednictvím telefonického hovoru nebo korespondencí na sociálních sítích¹⁴.

¹⁴ Záznamy a poznámky ze všech 36 rozhovorů jsou uloženy u autora práce.

7.2.1 Brandýs nad Labem

Fotbalový oddíl

Zástupce první generace respondentů z fotbalového klubu FK Brandýs nad Labem je členem tohoto spolku 5 let. K fotbalu jej přivedli rodiče. V oddíle působí jako aktivní hráč. Respondent se věnuje také dalšímu sportu, kterým je atletika v místním oddílu.

Druhý respondent je členem fotbalového oddílu 20 let. K fotbalu a zároveň i do místního klubu jej přivedl jeho děda, který se této hře aktivně věnoval celý život. Respondent se zapojuje do činnosti oddílu jako aktivní hráč, trenér mládeže a poslední dva roky je také členem výboru. Není členem jiného zájmového spolku.

Třetí respondent je členem místního fotbalového spolku 48 let. K fotbalu jej přivedli přátelé a spolužáci ve škole. Dříve působil jako hráč, posléze jako funkcionář oddílu. Dnes je aktivním fanouškem. Není členem jiného spolku.

Podle výpovědi dotazovaných členů spolku je nejsilnější částí fotbalového klubu mužský A-tým. Občané o něj jeví velký zájem, který dle slov respondentů převyšuje i zájem o ostatní sportovní celky ve městě a jeho blízkém okolí. U mládežnických družstev je situace bohužel jiná a to se projevuje také na členské základně. Zatímco o dospělé hráče není nouze, klub si může dovolit postavit i B-tým, u mladších ročníků je členská základna zatím nedostatečná a klub se jí snaží navyšovat. Neatraktivnost místního fotbalového klubu pro mladou generaci může být zapříčiněna výší členských příspěvků. Respondenti přiznávají, že jejich hodnota je na kolektivní sport poměrně vysoká. Odůvodněním je malá podpora ze strany města.

V porovnání s okolními městy, řekl jeden z dotazovaných, podporuje Brandýs nad Labem sport zdaleka nejméně. Netýká se to tedy jen fotbalistů, ale také ostatních sportovních spolků v obci. Fotbalový klub se snaží vylepšit svou finanční situaci prostřednictvím oslovování sponzorů. Velmi si chválí spolupráci s místními malými firmami, jejichž pomoc je na vysoké úrovni. V Brandýse sídlí také několik nadnárodních společností, ty bohužel o podporu místního fotbalu nejeví zájem. I když jsou obě mužská družstva ve svých soutěžích úspěšná, pohybují se na čele tabulek a dělala by jim dobrou reklamu.

FK Brandýs nad Labem udržuje několik tradic. Některých z nich se mohou spoluobčané přímo zúčastnit. Je to především každoroční fotbalový ples. V posledních letech se pořádá letní turnaj v malé kopané a zimní turnaj takzvané „bosé ligy“ v hokejbale. Dalších tradic si nezasvěcená veřejnost nejspíše nepovšimne, neboť jsou součástí vnitřní klubové kultury. Jedná se především o oslavné chorály po vyhraném zápasu nebo při významné příležitosti. Do tradic řadí respondenti také týmového maskota.

Respondenti si ve svém okolí všímají problému s drogami a alkoholem mezi mládeží. Myslí si, že by fotbalový klub mohl částečně pomoci s řešením tohoto problému, jejich názory na způsob řešení se však liší. Nejmladší generace navrhuje snížení oddílových příspěvků a zapojení těchto lidí do činnosti klubu nejen jako hráčů. Mohli by vytvořit družstvo fanoušků, kteří by se zároveň podíleli na správě hřiště a jeho okolí. Dospělá generace by viděla možné řešení ve větší spolupráci s městem prostřednictvím pořádání různých akcí na pozemcích klubu. Nejstarší generace vidí příčinu problému v přístupu rodičů, proto by mohl klub více pracovat s rodiči a zapojovat je do činnosti spolku.

Respondenti se shodli, že do budoucna by měl klub klást čím dál tím větší důraz na kvalitní práci s mládeží. Dále je důležité, aby se ustálila finanční situace klubu. Díky tomu by mohl oddíl obrátit svou pozornost také na zvelebování celkového prostředí stadionu. Mladší generace by přivítala zkvalitnění zázemí v podobě větší možnosti regenerace. Senioři by naopak přivítali kvalitnější údržbu stadionu.

Všechny respondenty v posledních letech oslovil film a stejnojmenný seriál Okresní přebor. Podle dospělých a seniorů se zde autorům podařilo zachytit přesný obraz nízkých fotbalových soutěží. Dalo by se tedy říct, že tato díla z větší části odpovídají skutečnosti. Junior považuje mnoho scén za přehnané, v televizi však Okresní přebor patří k jeho oblíbeným pořadům.

Sbor dobrovolných hasičů

Nejmladší respondent a zástupce první generace dotazovaných členů sboru dobrovolných hasičů v Brandýse nad Labem působí ve spolku 9 let. Do sboru se přihlásil na základě náborové akce, kdy v mateřské škole viděl plakát, na kterém sbor lákal děti do družstva

požárního sportu. V současné době respondent ve sboru pomáhá při vedení dětí a začal se účastnit výjezdů jednotky požární ochrany jako fotograf. Respondent je členem také místního atletického oddílu.

Druhý respondent je členem sboru dobrovolných hasičů 12 let. Do sboru se přihlásil na doporučení kamaráda, který již byl členem. Na činnosti spolku se podílí vedením dětského kroužku. Není členem jiného spolku.

Zástupce třetí generace respondentů je členem sboru více než 60 let. Mezi hasiče jej přivedl v dětském věku jeho strýc. Nyní působí jako člen výboru a není členem jiného zájmového spolku.

Sbor dobrovolných hasičů v Brandýse nad Labem tvoří členové všech věkových kategorií od předškolních dětí po seniory důchodového věku. Činnost v dětském kroužku spočívá především v přípravě na závody v požárním sportu, kromě toho se děti vzdělávají ve zdravotě, učí se vázání základních uzlů, topografické hasičské značky, přes zimu jezdí na různé výlety a exkurse u profesionálních hasičů. Jednou za rok navštíví hasičskou stanici vůz záchranné služby, který zařídí člen hasičského sboru pracující u záchranné služby. Děti si mohou celý vůz prohlédnout a seznámit se s jeho vybavením. V hasičárně se také konají oslavy Mikuláše a Vánoc spojené s předáváním dárků. Součástí práce s mládeží je také účast v programu Hasík pro druhé a šesté třídy základních škol spočívající v preventivně výchovné činnosti v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva. Činnost dospělých členů se týká převážně výjezdové jednotky. Jednotka požární ochrany sboru dobrovolných hasičů obce Brandýs nad Labem je v kategorii JPOII/1 což znamená, že družstvo o zmenšeném stavu osob (3+1; tři hasiči a velitel) musí vyrazit k zásahu do pěti minut od ohlášení. Ostatní členové se starají o chod sboru zahrnující práci s dětmi, údržbu výzbroje, výstroje a ostatního zařízení stanice.

Všichni respondenti se shodli, že je jejich spolek ve městě oblíbený, což se odráží především u dětského kroužku, jehož kapacita je zcela naplněna. První sobotu v říjnu pořádá sbor den otevřených dveří, který každý rok využije několik zájemců k přihlášení do sboru. Zájem o přihlášení může podporovat také minimální velikost členských příspěvků. Většina takto vybraných prostředků však nezůstává sboru, ale putuje do Odborového svazu hasičů, který je poté rozděluje prostřednictvím grantů. S přibývajícím věkem však počet

mladých členů, kteří ve sboru začínali jako žáci, ubývá a do dospělého věku zůstávají z velké části jen příbuzní a blízcí přátelé starších členů. Oblíbenost sboru se odráží také v podpoře ze strany obecního zastupitelstva, které pro něj dle slov respondentů dělá maximum.

Tradice brandýského hasičského sboru spočívají v pravidelných akcích, jako jsou již zmíněné vánoční akce pro děti a den otevřených dveří, dále jsou to soutěže v požárním sportu pro děti i dospělé a hasičský ples. Pravidelně se také připomíná dlouhá tradice hasičského sboru ve městě při pořádání výročních oslav. Kromě této vlastní činnosti se sbor pravidelně podílí na pořádání dětských dnů, vykonává dozor při pálení čarodějnic či se jinak prezentuje na akcích pořádaných městem.

Interview se členy sboru dobrovolných hasičů v Brandýse nad Labem ukázala minimální mezigenerační rozdíly v pohledu na fungování a budoucnost tohoto spolku. Všichni respondenti jsou spokojeni s podporou ze strany města i místních občanů a rádi by pokračovali ve své činnosti tak, jak ji vykonávají nyní. Liší se pouze ve vnímání členské základny, kdy mladší generace vidí přírůstek nových členů, především u dětí, z řad široké veřejnosti, podle starší generace jsou noví členové především příbuzní a blízcí přátelé členů stávajících.

Mladší generace si dále nebyla vědoma žádné umělecké tvorby zabývající se tématem sboru dobrovolných hasičů. Senior zmínil film Hoří má panenka, který dle jeho slov mohl být z části inspirován skutečností v tehdejších vesnicích. Dnes je to už jen klasické kinematografické dílo, které je od skutečného stavu velmi vzdálené.

7.2.2 Brázdím

Fotbalový oddíl

Respondent první generace působí ve fotbalovém oddílu TJ Svornost Brázdím teprve 2 roky, od doby kdy se do obce přestěhoval. K tomuto sportu jej přivedli rodiče, když chodil na základní školu, celkem se mu tedy věnuje již 10 let. V klubu je aktivním hráčem mužského týmu. Není členem žádného jiného spolku.

Zástupce druhé generace je členem spolku více než 20 let. K fotbalu jej přivedl jeho otec, který byl také aktivním hráčem. V oddílu působí jako trenér a člen výboru. Je také členem sboru dobrovolných hasičů.

Respondent zastupující třetí generaci působí jako člen oddílu 52 let. K fotbalu jej přivedl zájem o tento sport a fakt, že v obci nebyla jiná možnost sportovního vyžití. Působil jako hráč, později trenér a člen výboru. V dnešní době je jen aktivním fanouškem a snaží se být přítomen na každém domácím zápase místního týmu. Je také členem sboru dobrovolných hasičů.

Sportovní spolek TJ Svornost Brázdim, konkrétně fotbalová část, je v obci velmi oblíbený. To se také odráží na jeho členské základně čítající téměř 100 osob, což je v obci s šesti sty obyvateli poměrně vysoké číslo. Bohužel počet aktivních členů tak vysoký není. Velkou část spolku donedávna tvořili bývalí hráči a důchodci, kteří mají rádi fotbal, rádi se přijdou podívat na zápas, kde si mohou popovídat se svými známými a dát si pivo. Změna nastala v posledních letech, kdy se fotbalový oddíl spojil s místní organizací Asociace sportu pro všechny. Díky tomuto spojení bylo možné rozšířit nabídku služeb nejen pro stávající členy, ale i pro ostatní místní občany. Kromě fotbalu je nyní ve spolku možné hrát také nohejbal, cvičit aerobic nebo se účastnit různých posilovacích a kruhových cvičení, která jsou také hojně navštěvována členy sboru dobrovolných hasičů.

V současnosti se také podařilo „omladit“ věkovou strukturu členů opětovným založením družstva mladších žáků. Družstvo je velmi různorodé, kromě školáků je v něm i několik dívek a předškolních dětí. Dle slov druhého respondenta je jejich cílem zatím jen seznámit se s míčem a vyzkoušet si, jak vypadá fotbalový zápas. Nejoblíbenější je vždy kopání pokutových kopů po konci utkání. Je vidět, že se některé děti již dokáží do míče pořádně opřít, jen se ještě musí naučit hrát spolu. Tento tým čeká ještě mnoho práce, důležité však je, aby to děti stále bavilo a aby podpora rodičů zůstala přinejmenším na tak dobré úrovni, jako je nyní. Díky opětovnému založení družstva žáků došlo také k navýšení finanční podpory ze strany obce, přesto by fotbalový klub rád získal více sponzorů a vylepšil tak svou finanční situaci.

Mezi tradice pořádané spolkem patří sportovní karneval nebo pálení čarodějnic pořádané v areálu fotbalového hřiště. S opětovným sestavením žakovského družstva je také

obnovena tradice rozlučkové oslavy na konci sezony. Fotbalový klub se také podílí na veškerých akcích pořádaných na fotbalovém hřišti zpřístupněním budovy s šatnami a otevřením kiosku.

Všichni tři respondenti se shodli, že se spolek momentálně vyvíjí správným směrem. Rozcházejí se však v názorech, kam by se měl ubírat do budoucna. Respondent ze zástupců prostřední generace soudí, že vzhledem k finanční náročnosti nemá družstvo mužů ambice na boj o postup do vyšší soutěže, potřebovalo by však trochu posílit pro udržování klidné pozice ve středu tabulky. Důležitost přikládá hlavně práci s mládeží. Spolek by měl oslovit nejen další děti pro posílení žákovského družstva, ale i ostatní mládež, která by se mohla i jinak zapojit do činnosti spolku. Naproti tomu respondent z nejmladší generace si myslí, že by mužský tým měl mít vyšší cíle, než pobyt uprostřed tabulky, neboť tím klesá motivace hráčů a nakonec bojují o udržení v soutěži. Přivítal by také zkvalitnění sportovního zázemí, díky kterému by bylo možné přilákat více hráčů a zkvalitnit tím tým. Zástupce seniorské generace si je vědom, že v týmu již nejsou tak kvalitní hráči jako v době jeho nejslavnější éry. Přál by si jen, aby si tým při nejmenším udržel současnou kvalitu a aby na něj mohl být hrdý.

Z umělecké tvorby věnující se tématu fotbalu respondenti rádi sledují seriál Okresní přebor. Označují jej za příjemný oddechový seriál, u kterého se rádi zasmějí. Některé scény jsou považovány za poněkud absurdní, ale najde se v něm mnoho věcí, které fotbalu v nízkých soutěžích opravdu odpovídají.

Sbor dobrovolných hasičů

Zástupce první generace přivedla před třemi roky do sboru její starší sestra. Spolu se sestrou jsou členky ženského družstva v požárním sportu. Sama se však činností v hasičském sboru věnuje pouze okrajově. Její hlavní zájmovou činností je šerm, za kterým dojíždí do Brandýsa nad Labem.

Druhý respondent je členem sboru 14 let. Ke sboru jej přivedla jeho máma, která je stále aktivní členkou. Respondent se na činnosti sboru podílí jako člen výjezdové jednotky a trenér ženského týmu v požárním sportu. Není členem jiného spolku.

Zástupce třetí generace je členem sboru 50 let. Respondenta vždy bavila práce s lidmi a v kolektivu a to jej přivedlo do tohoto spolku. Dříve se jako vyučený automechanik staral o údržbu techniky, byl také velitelem výjezdu. V dnešní době je členem výboru spolku. Kromě sboru dobrovolných hasičů je také členem místního fotbalového klubu.

Z provedených rozhovorů vyplývá, že je sbor brázdímských dobrovolných hasičů velmi aktivní a těší se v obci velké oblibě. Dokládá to také velikost členské základny čítající více než 100 osob. Hlavním účelem a činností sboru je samozřejmě ochrana zdraví a majetku spoluobčanů, k zásahu jsou však místní hasiči povoláni jen v několika málo případech za rok. I tak je nutné udržování odborné způsobilosti členů na různých školeních. Vedlejší činností sboru je požární sport, ve kterém Brázdím reprezentují družstva mužů a žen. Aktivnější i úspěšnější jsou v požárním sportu ženy. Účastní se mnoha soutěží, kde se jim často podaří získat pohár za jedno z předních umístění. Ženy se také angažují v propagaci místního sboru spojené s možným získáním finančních prostředků na jeho provoz. Jednou z takových akcí je Miss hasička, kde se v krajské soutěži probojovala zástupkyně brázdímských dobrovolných hasičů mezi finalistky. Největším úspěchem však bylo získání šerpy II. vicemiss Hasička Evropy 2016.

Svou popularitu mezi místními obyvateli získal sbor dobrovolných hasičů především díky práci pro obec. Dle slov respondentů jsou hasiči motorem místní spolkové a kulturní činnosti. Pořádají mnoho společenských a kulturních akcí, mezi které patří staročeské máje, pálení čarodějnic, hasičský ples nebo Soutěž o Posvícenský pohár starosty obce v netradičním požárním útoku spojené se soutěží o Brázdímského firemana a dětským hasičským vícebojem. Soutěže o Posvícenský pohár se kromě družstev dobrovolných hasičů pravidelně účastní také družstvo veslařů Dukly včetně několika olympioniků, což je velké lákadlo po místní diváky. Brázdímského firemana se poté může zúčastnit každý. Jedná se o silově-překážkový závod zahrnující veslování na trenažeru nebo převalování traktorové pneumatiky, přenášení barelů s vodou a údery těžkou palicí do hammerboxu (železná konstrukce se spodní a vrchní deskou, do kterých musí hlava palice několikrát udeřit). Mezi disciplíny dětského víceboje patří stříkání hadicí na cíl, střelba ze vzduchovky nebo pojídání posvícenských koláčů na čas. Většina akcí je zakončena zábavou v místním hostinci.

Pro získání finančních prostředků na podporu kulturní činnosti pořádá sbor jednou za rok „Železnou sobotu“ spočívající ve sběru kovového odpadu od obyvatel obce. Další službou pro místní občany je každoroční prodej vánočních kaprů.

Všichni respondenti se shodli, že by měl sbor dobrovolných hasičů v obci Brázdím do budoucna pokračovat ve své činnosti tak, jak ji vykonává v dnešní době. Podpora ze strany vedení obce a místních občanů je vnímána jako dostatečná. Respondent zastupující druhou generaci by přivítal větší zájem z řad místních dobrovolných hasičů (mužů) o požární sport. Ženské družstvo je na velmi dobré úrovni, muži za nimi však zaostávají díky menší ochotě trénovat a jezdit na soutěže. Kdyby měli brázdímští hasiči dvě úspěšná družstva, mohli by získat větší finanční podporu. Zástupce seniorské generace by chtěl uskutečnit zakoupení nového vozidla, neboť současný vůz je dle jeho slov vhodný více pro obdivování na výročních oslavách než pro použití při ostrém zásahu, i když je stále plně funkční.

Z filmové tvorby zmínili dotazovaní film Hoří má panenka. Mladší generace jej považují za klasické dílo s historickým náhledem na hasičské sbory. Starší generace potvrdila, že dříve zábavy tímto způsobem opravdu probíhaly.

7.2.3 Neratovice

Fotbalový oddíl

Respondent první generace je členem fotbalového klubu 8 let. K fotbalu jej přivedli kamarádi ze školy. Do činnosti spolku se zapojuje jako aktivní hráč. Kromě fotbalového klubu je členem také skautského oddílu.

Druhý respondent působí v oddílu 6 let, ale fotbalu se věnuje 25 let. K tomuto sportu jej přivedl jeho bratr. V organizaci vykonává pozici šéftrenéra mládeže. Není členem jiného spolku.

Třetí respondent není současným členem oddílu, v minulosti v něm však působil 20 let jako hráč a trenér mládeže. K fotbalu jej přivedl zájem o tento sport a spolužáci ze školy.

V současné době doprovází svá vnoučata na tréninky a zápasy. Je členem Klubu českých turistů.

Fotbalový klub FK Neratovice-Byšice s.r.o. je společností poskytující sportovní služby spoluobčanům navazující na tradice místního fotbalového spolku. Klub má ambice účastnit se nejvyšších soutěží a vychovávat kvalitní hráče. K tomu slouží vlastní fotbalová akademie. Pro nabízení co možná nejkvalitnějších služeb jsou trenérské i funkcionářské pozice placené. Od ostatních spolků se FK Neratovice-Byšice liší také systémem členských příspěvků, které zde platí pouze aktivní hráči jednou za měsíc. Klub tedy nemá přispívající členy. Kromě členských příspěvků jsou příjmy klubu sponzorské dary a dotace od města na podporu sportu, neboť je klub součástí Tělovýchovné jednoty Neratovice.

Zástupci juniorské a seniorské generace respondentů soudí, že je členská základna dostatečná. Zástupce dospělé generace by naopak přivítal její mírné navýšení. Problém vidí v obecně špatné reputaci současného českého fotbalu díky korupčním skandálům a prohřeškům jednotlivců předkládaných v médiích. Proto je nabízení tohoto sportu v současné době velmi těžké. Spolu s tím vidí respondent nárůst konkurence v podobě nabídky jiných sportů, které se stávají populárními a více dostupnými. Jen v rámci neratovické tělovýchovné jednoty působí patnáct sportovních celků od atletiky po vodní lyžování.

Respondenti se rozcházejí také v názorech na členské příspěvky. Prvnímu respondentovi je platí rodiče, přijdou mu však vzhledem k poskytovaným službám přiměřené. Druhý respondent soudí, že se jejich výše odvíjí od velikosti finanční podpory ze strany města. Oddíl má velké náklady spojené s dopravou na soutěžní utkání a zároveň platí členy realizačních týmů jednotlivých družstev. Výši příspěvků tedy nehodnotí z pohledu platícího člena, ale z pohledu člena vedení oddílu, které je využívá na pokrytí nákladů spojených s činností. Je snaha tuto částku stanovit vždy tak, aby byla dostatečnou. Zástupci seniorské generace přijde velikosti členských příspěvků v porovnání s jinými sporty ve městě příliš vysoká. Podle jeho názoru se pro mnohé rodiny s nižším příjmem stává fotbal nedostupný.

Pro veřejnost je nově zavedena tradice fotbalových plesů. Dalšími tradicemi jsou akce pro děti a jejich rodiče. Jejich účelem je stmelení kolektivu a následná motivace k další činnosti.

První respondent by si přál, aby klub do budoucna pokračoval ve své činnosti tak, jak je nastavena nyní a dosáhl co nejlepších výsledků. Druhý respondent vidí mnoho možností, kde by se mohl klub zlepšit nebo vyvíjet, všechny však závisí na financích, podpoře ze strany města a ochotě lidí něco dělat. Jako příklad uvedl zkvalitnění zázemí pro hráče a rekonstrukci prostor hlavního stadionu. Třetí respondent by byl rád, kdyby se do budoucna oddíl více otevřel široké veřejnosti, jinak je s prací vedení fotbalového klubu spokojen.

Všichni respondenti viděli film a seriál Okresní přebor a shodli se, že přesně popisuje fotbal na nižších soutěžích.

Sbor dobrovolných hasičů

Zástupce juniorské generace sboru dobrovolných hasičů v Neratovicích se stal členem tohoto spolku před osmi lety. Ke sboru jej přivedl životní sen stát se profesionálním hasičem. Na činnosti spolku se podílí jako člen výjezdové jednotky. Není členem jiného zájmového spolku.

Druhý respondent je členem sboru 20 let. Ke sboru se přihlásil sám po té, co pomáhal při odstraňování následků povodní a rozhodl se pokračovat v prospěšné práci pro spoluobčany. Je členem jednotky dobrovolných hasičů. Není členem jiného zájmového spolku.

Třetí respondent je členem sboru 47 let. K dobrovolným hasičům jej přivedl jeho strýc. Na činnosti sboru se podílí jako člen výboru. Je také členem zahrádkářského spolku.

V rámci sboru dobrovolných hasičů v Neratovicích působí dva oddělené subjekty. Samotný sbor dobrovolných hasičů, který pracuje s mládeží a účastní se soutěží v požárním sportu a Jednotka sboru dobrovolných hasičů obce Neratovice, která jezdí k zásahům. Jednotka sboru dobrovolných hasičů je v kategorii JPOIII, což znamená, že by jednotka měla vyrazit k zásahu do deseti minut od ohlášení. Byť patří oba tyto subjekty

pod jeden spolek zřizovaný obcí, sídlí v různých budovách vzdálených od sebe téměř půl kilometru. Umístění původního areálu hasičské zbrojnice znemožňovalo rychlý a bezpečný výjezd větší hasičské techniky, proto byla výjezdová jednotka přestěhována. V nových prostorách sousedí Jednotka sboru dobrovolných hasičů s profesionální jednotkou hasičského záchranného sboru zřizovanou Středočeským krajem. Výhodou je také umístění přímo u parku, ve kterém může sbor pořádat akce pro veřejnost s ukázkou techniky dobrovolného i profesionálního sboru, která v podstatě jen vyjede před garáž a je stále připravena na výjezd k nějaké události.

Respondenti považují členskou základnu za ne zcela dostatečnou. Chybí především členové z řad dospívající mládeže. Respondenti z dospělé a seniorské generace soudí, že hasičská činnost není pro dnešní mládež příliš atraktivní a ta proto dává přednost jiným zájmovým a sportovním spolkům. Problém určitě nevidí ve výši členských příspěvků, které jsou na dnešní dobu zcela minimální. Naději v posílení členské základny vidí respondenti v nejmenší dětské generaci. Při pořádání dětských dnů a akcí s programem pro děti sledují velký zájem ze strany místních obyvatel o hasičský sbor. Díky tomu také není problém s naplněním dětského kroužku.

Spolek dodržuje tradici pořádání pravidelných oslav výročí založení sboru. Tradiční je také dohled při pálení čarodějnic a účast na akcích pořádaných městem s doprovodným programem pro děti.

Do budoucna by respondenti uvítali větší podporu sboru ze strany města. Starší respondenti dodali, že finance pro sbor dobrovolných hasičů se dělí na čtyři části. Dříve samostatné obce Lobkovice a Mlékojedy, které jsou nyní připojeny k Neratovicím, mají svůj vlastní dobrovolný hasičský sbor a čtvrtým subjektem je Jednotka sboru dobrovolných hasičů obce složená ze zástupců všech tří spolků. Hlavní část financí jde na jednotku, která si musí udržet svou akceschopnost a na ostatní sbory už moc finančních prostředků nezbývá. Respondent z juniorské generace by také rád přilákal do sboru nové členy z řad místní dospívající mládeže. Myslí, že by sbor mohl být aktivnější v oblasti kulturního a společenského života v obci a tím nové členy přilákat.

Z umělecké tvorby na hasičské téma znají všichni respondenti film Hoří má panenka. Zástupce juniorské generace nedokázal posoudit, zda námět vychází z tehdejší skutečnosti.

Více se kloní k názoru, že je vše fikcí autorů. Zástupci starších generací naopak potvrzují, že film mohl z velké části vypovídat o způsobu probíhání tehdejších venkovských zábav.

7.2.4 Čečelice

Fotbalový oddíl

Nejmladší z respondentů čečelického fotbalového oddílu je jeho členem 9 let. K tomuto sportu jej přivedli jeho otec a strýc. V klubu působí jako aktivní hráč. Není členem jiného zájmového spolku.

Druhý respondent je členem oddílu 22 let. K fotbalu jej přivedl jeho otec. Do činnosti spolku se zapojuje jako aktivní hráč mužského družstva, zároveň se podílí na správě hřiště a jeho okolí. Kromě fotbalového oddílu je také členem sboru dobrovolných hasičů.

Třetí respondent je členem spolku 45 let. Do místního fotbalového klubu jej přivedl především zájem o sport a omezená možnost výběru. Na činnosti spolku se podílí jako člen výboru. Není členem jiného zájmového spolku.

Fotbalový klub SK Čečelice tvoří s místním Sokolem jeden sportovní spolek. Členskou základnu hodnotí respondenti jako velmi dobrou. V mládežnických kategoriích spolupracuje klub s fotbalovým oddílem z Byšic. Díky tomu jsou Čečelice jako jeden z mála klubů na malých vesnicích schopny sestavit družstva od přípravy po dospělé. Mladí fotbalisté z obou klubů tvoří jeden tým. Respondenti si pochvalují vzájemnou spolupráci obou klubů a staví ji na vysokou úroveň. Velikost členských příspěvků je považována v době, kdy se vše zdražuje, za přiměřenou až malou. Respondenti si rozhodně nemyslí, že by to byla částka, kterou by si místní obyvatelé nemohli dovolit.

Dotazovaní považují fotbalový klub za významnou součást obce. Dle slov zástupců obou starších generací by bez něj v obci doslova „*chcíp pes*“, neboť ani v hospodě by se nebylo o čem bavit. Na nedostatek zájmu z řad místních občanů si oddíl nemůže stěžovat. Je zkrátka pevnou součástí místní kultury. Během rozhovorů byl respondenty několikrát

zmíněn také sbor dobrovolných hasičů, mezi jehož členy se řadí mnoho místních fotbalistů. Podle výpovědi respondentů nic jiného v obci není.

Čistě klubové tradice oddíl kopané nemá. Jeho členové z řad mládeže se však podílejí na pořádání staročeských májů.

První respondent by se svým týmem hrál rád vyšší soutěže, k čemuž by měl dopomoci svědomitější přístup jednotlivých hráčů. Starší generace by se v budoucnu chtěla zaměřit na podporu mládeže a stabilizaci družstva mužů. Problém vidí v malém počtu dorosteneckých týmů, kde jsou momentálně jen čtyři družstva ve skupině. Oddíl by tedy přivítal větší podporu mládeže na vyšší úrovni, než je ta klubová, aby došlo k navýšení mládežnických družstev a tím i ke zkvalitnění soutěže.

Z umělecké tvorby věnující se fotbalu byl zmiňován především Okresní přebor. Mnoho scén považují respondenti starší generace za „americkou“ nadsázku. Někdy jsou tam ale zobrazeny věci, které se v oddíle případně v obci objevují, a člověk se jim musí zasmát. Některé scény jsou už moc přehnané. Respondenti však podotýkají, že lidé by na to jinak asi nekoukali.

Sbor dobrovolných hasičů

První respondent je členem dobrovolných hasičů 6 let. Do sboru jej přivedli kamarádi z obce. Na činnosti sboru se podílí jako člen jednotky, případně vypomáhá při práci s dětmi. Kromě sboru dobrovolných hasičů je také členem místního fotbalového oddílu.

Druhý respondent je členem sboru dobrovolných hasičů v Čečelicích 7 let. Do sboru se přihlásil na podnět starosty obce. V současné době je velitelem jednotky a členem výboru. Není členem jiného zájmového spolku.

Třetí respondent je členem sboru 58 let. Ke sboru jej přivedl jeho otec. Respondent dříve působil ve sboru jako člen jednotky a člen výboru. V dnešní době se na činnosti spolku již nepodílí, je pouze přispívajícím členem. Přispívajícím členem je také v místním fotbalovém klubu.

Podle výpovědi respondentů nebýval o členství v místním sboru dobrovolných hasičů příliš velký zájem. To se však změnilo v posledních dvou letech s nástupem mladší generace. Aby si mohli stávající členové sboru vychovat své nástupce, uspořádali nábor do dětského kroužku, do kterého se jim zprvu přihlásilo 25 dětí. Některým prvotní nadšení dlouho nevydrželo a odešly, ale více jak polovina jich zůstala. Ty nyní tvoří žákovské družstvo v požárním sportu. Činnost mládeže ve sboru zahrnuje množství různých aktivit. Teoretická výuka zdravotní výchovy, vázání uzlů a topografie je prokládána hrami a přípravou na soutěže v požárním sportu. Děti jsou také postupně seznamovány s hasičským vybavením, které si mohou přímo „osahat“. Co do celkového počtu, hodnotí respondenti členskou základnu jako dostatečnou. Aktivní je však pouze polovina členů.

Kromě své hlavní činnosti se sbor podílí na mnoha kulturních a společenských akcích v obci. Pro místní základní a mateřskou školu pořádá každý rok „Den vody“, dalšími akcemi jsou pálení čarodějnic, dětský den, Čechelická lávka, Koloběžkiáda, Mikulášská nadílka nebo Hasičský ples. Čechelická lávka je soutěž v co nejpomalejším překonání vodní plochy suchou nohou po úzké dřevěné lávce. Sbor dobrovolných hasičů také přispívá svou účastí při pracích na zvelebení obce. Díky této všesměrné činnosti vnímají respondenti podporu z řad zastupitelstva obce a místních obyvatel, které je dle jejich názoru na velmi dobré úrovni.

Mezi tradice sboru patří kromě již zmiňovaných akcí také každoroční zimní pochod do vzdáleného okolí.

Respondenti z řad aktivních členů sboru dobrovolných hasičů v Čechelicích by do budoucna rádi modernizovali své vybavení, počínaje pořízením nového automobilu, neboť stávající vozidlo je již příliš staré. Dále by chtěl pokračovat v podpoře a rozvoji kroužku mladých hasičů, ze kterého mohou vzejít nástupci současné aktivní generace. Nejstarší respondent soudí, že současní aktivní členové odvádějí dobrou práci a byl by rád, kdyby v ní pokračovali i nadále.

Dotazovaní respondenti vnímají, když se sbor dobrovolných hasičů objeví v nějakém filmu či televizním seriálu. Zástupce nejmladší generace to vnímá pozitivně, jako možnost popularizace tohoto spolku bez ohledu na to, jak moc podávaný obraz odpovídá skutečnosti. Zástupci ostatních dvou generací však soudí, že skutečnosti odpovídá jen

málokterý z nich. Funkce sboru bývá zlehčována a občas i zesměšňována. Na jednu stranu je hezké zasmát se při sledování televizní obrazovky, na druhou stranu by si dobrovolní hasiči za svou práci zasloužili více uznání, než být spojováni s amatérstvím a stávat se terčem posměchu.

7.2.5 Lysá nad Labem

Fotbalový oddíl

První respondent je 10 let hráčem fotbalového oddílu FK Slovan Lysá nad Labem. K fotbalu jej přivedli jeho rodiče. Není členem jiného zájmového spolku.

Druhý respondent je členem spolku 30 let. Fotbal začal hrát na popud svých sousedů, kteří byli ve stejném věku. Je členem týmu „staré gardy“ a pomáhá jako pořadatel při organizaci domácích zápasů. Není členem jiného zájmového spolku.

Třetí respondent je členem místního fotbalového oddílu 50 let. Od mládí se o fotbal zajímal, byl aktivním hráčem a tato záliba mu vydržela až do funkcionářských let. V dnešní době je předsedou spolku. Současně je také členem místního Sokola.

Součástí sportovního spolku v Lysé nad Labem nejsou jen fotbalisté, patří k němu také volejbalový klub, gymnastický klub a klub mentálně postižených. Velikost členské základny považují respondenti za dostatečnou. Velký zájem o fotbalovou činnost vidí především u menších dětí, které jsou podporovány ze strany rodičů. S přibývajícím věkem dítěte však zájem ze strany rodičů postupně opadá a děti postupně ubývají. Je to také dané dnešní dobou, kdy je mnohem více lákadel a možností, kde by se děti mohly realizovat. Velikost členských příspěvků hodnotí respondenti jako přiměřenou až nízkou. Nejstarší z respondentů je porovnává s jinými náklady, které lidé každý rok vynaloží například mobilním operátorům. Klub vychází vstříc sociálně slabším rodinám a rodinám s větším počtem dětí. Pokud má rodina více dětí, platí členské příspěvky pouze za jedno z nich.

Spolek spravuje velký areál s několika hřišti, což s sebou nese značné náklady, proto by rád přivítal větší finanční podporu ze strany města. Respondenti si postěžovali, že v dnešní

době je bohužel vše o penězích a pokud chtějí nabízet občanům kvalitní služby, nejen zařízením areálu, ale i kvalitním personálem například v podobě trenérů, je nutné vynaložení nemalých finančních prostředků. Období nadšených rodičů podporujících práci ve spolku pomalu končí, i když poslední dobou vnímají respondenti druhé a třetí generace náznaky, že by se tato situace mohla zlepšovat. Respondent, jenž je členem výboru oddílu, vidí také velké nedostatky ve složitosti administrativy spojené se žádáním o granty. Spolek nemá žádné placené funkcionáře, veškerá administrativní činnost je tedy vykonávána v jejich volném čase. Nejstarší z respondentů si postěžoval na případy, kdy s vypisováním žádosti o dotaci strávil dlouhé hodiny a výsledkem byla pouze zamítavá odpověď bez udání důvodu. Pokud člověk není specialista v daném oboru, nemá šanci sám zjistit, kde udělal chybu, aby se jí mohl pro příště vyvarovat.

Problém vidí starší respondenti také v ne příliš dobré pověsti, kterou fotbal získal díky médiím. Lidé si pamatují hlavně aféry spojené s nejvyšší fotbalovou soutěží. „*Na rozdíl od jiných zemí, pokud někdo v Čechách řekne, že je fotbalový funkcionář, tak aby se za to pomalu styděl*“. Na to doplácení fotbaloví nadšenci v nižších soutěžích, kteří se snaží udržet fungující klub ze všech sil. Při hledání sponzorů se setkávají s názory, že získané peníze půjdou do kapes opilým rozhodčím nebo na ovlivnění výsledku zápasů. Při tom jsou potřeba například na zaplacení energií, dopravu mužstev na zápasy nebo nákup nových míčů.

Fotbalový klub udržuje tradice žákovských turnajů, případně zápasů družstva „staré gardy“ tvořeného hráči, kteří dříve za Lysou hráli, ale aktivnímu fotbalu se již nevěnují. Každý rok se také pořádá velký společenský ples za účasti předních osobností české hudební scény. Tato tradice byla v minulosti na několik let přerušena, místní občané si však vyžádali její opětovné zavedení.

Mezigenerační rozdíly v odpovědích respondentů jsou zde ovlivněny zapojením do činnosti spolku. Příslušník nejmladší generace, který je sice dlouholetým členem, ale má zkušenosti pouze jako hráč, vidí vývoj klubu ve zkvalitnění zázemí a služeb pro hráče. Respondent z druhé generace by rád zmodernizoval areál sportovního spolku a nabídl tak více služeb spoluobčanům. Vnímá však některé problémy se získáním finančních prostředků. Třetí z respondentů by přivítal větší podporu ze strany města. Klub by se dle

jeho názoru měl zaměřit na práci s mládeží, aby byl pro ni více atraktivní a udržel si co nejvíce hráčů do dospělého věku.

Na otázku týkající se populární literatury a filmové tvorby, která může u veřejnosti dokreslit obraz českého fotbalu, odpověděl třetí z respondentů, že doby popisované v knihách Klapzubova jedenáctka a Muži v ofsajdu jsou už nejspíše pryč, i když něco málo z nich v dnešním fotbale snad zůstalo. Mladší respondenti zmínili seriál a film Okresní přebor. První respondent soudí, že autoři vycházejí ze skutečného obrazu venkovského fotbalu. Podle druhého respondenta ukazuje Okresní přebor český fotbal na té nejnižší bázi, kde se Lysá nepohybuje, proto nemůže posoudit, zda děj odpovídá skutečnosti.

Sbor dobrovolných hasičů

První z respondentů dobrovolného hasičského sboru v Lysé nad Labem je členem spolku 5 let. Do sboru jej přivedl otec, který je také dobrovolným hasičem. Na činnosti sboru se podílí jako člen družstva požárního sportu, případně vypomáhá starším kolegům při údržbě techniky. Není členem jiného zájmového spolku.

Druhý respondent je členem sboru 43 let. Jako malý bydlel přes ulici naproti hasičárně a chodil si do ní hrát se stejně starou spolužačkou, která byla dcerou tehdejšího správce hasičské zbrojnice. Členem sboru je tedy již od žákovských let. Dnes respondent vykonává funkci starosty sboru dobrovolných hasičů, zároveň působí v jednotce sboru. Není členem jiného zájmového spolku.

Třetí respondent působí ve sboru 62 let. K hasičům jej přivedla touha zapojit se do dění v obci a pomáhat spoluobčanům. Za dobu působení ve sboru prošel mnoha funkcemi, nyní je čestným členem a na činnosti sboru se podílí radami mladším kolegům. Není členem jiného zájmového spolku.

V rámci sboru dobrovolných hasičů v Lysé nad Labem fungují dva oddělené subjekty. Prvním z nich je Sbor dobrovolných hasičů, což je občanské sdružení na úseku požární ochrany zahrnující všechny věkové skupiny od dětí po osoby důchodového věku placené z členských příspěvků ve výši 150 korun za rok. Členské příspěvky jsou minimální částkou, kterou musí každý člen zaplatit proto, aby byl spolek organizovaný a splňoval

legislativní podmínky pro fungování. Takto vybraný obnos slouží k zaplacení pojištění členů spolku a zbytek jde do Odborového svazu hasičů. Druhým je Jednotka sboru dobrovolných hasičů obce, která je placena z rozpočtu města. Členskou základnu tvoří celkem 130 lidí od dětí po osoby důchodového věku. Z nich je jmenováno 33 mužů do Jednotky sboru dobrovolných hasičů, kteří vyjíždí k zásahům.

Hlavní činností sboru je právě zmiňovaná výjezdová činnost. Výjezdová jednotka je v kategorii JPOII s výjezdem k zásahu do pěti minut od ohlášení. Podle starosty sboru se jednotka sboru dobrovolných hasičů může považovat za jednotku poloprofesionální, i když podle zákona takto označena není. Díky velkému zásahovému obvodu s počtem 120 až 150 výjezdů ročně převyšuje mnohé pobočné stanice hromadného záchranného systému s „pouhými“ devadesáti výjezdy. Respondenti se shodují, že pro dobrovolnou jednotku je tento počet výjezdů, mnohdy i třikrát za den, příliš velký. Každý člen jednotky má své zaměstnání, ze kterého musí v případě potřeby odejít. To vede k jisté nespokojenosti z řad zaměstnavatelů. Soukromí podnikatelé poté musí dodělavat svou práci na úkor volného času, který by mohli jinak strávit s rodinou. Kromě výjezdů je také velmi důležitá práce na údržbě techniky. Mimo výjezdů a práce na požární technice spojené převážně s jednotkou sboru dobrovolných hasičů se členové sboru věnují také požárnímu sportu a práci s mládeží. V dětském kroužku si děti osvojují základy ochrany zdraví, učí se, jak se správně chovat v krizových situacích či zacházení s hasičským vybavením. Dětský kroužek se nezaměřuje jen na hasičskou činnost. Pořádají se výlety, na podzim se vykrajují dýně, konají se mikulášské a vánoční oslavy pro členy sboru a jejich potomky.

Hasiči v Lysé nad Labem se hlásí ke své dlouhé tradici od roku 1878. Vždy bývali vůdčí organizací ve městě, i když jim doba nebyla nakloněna. Základ sboru tvořila vždy dobrá parta lidí, která pomohla těžké období překonat. Dnes jsou tradičními akcemi dny otevřených dveří, oslavy svátku svatého Floriána spojené s prohlídkou techniky, vystoupením pozvaného známého umělce a hasičské dechovky zakončené večerní zábavou pro veřejnost. Hasičská dechovka, která je součástí místního sboru, vystupuje po celé republice i mimo ni a je velmi oblíbená také mezi místními obyvateli.

Nejmladší z respondentů by se chtěl v budoucnu stát členem výjezdové jednotky a podílet se více na práci ve sboru. Ve spolku by rád vylepšil stav hasičského zázemí prostřednictvím rekonstrukce budovy hasičské zbrojnice, případně navrhl možnost, aby se

sídlo hasičů v Lysé nad Labem přestěhovalo do nových větších prostor. Respondent zastupující druhou generaci představil tříbodový program na zlepšení podmínek místních hasičů, o jehož naplnění sbor usiluje. Prvním bodem je generální oprava osmikolové Tatry používané při zásazích v přírodě, druhým je nákup velkokapacitní cisterny s pomocí dotace, třetím je rekonstrukce a rozšíření stávající hasičské zbrojnice. Problém však vidí v nestabilním politickém složení zastupitelů na místní radnici. Vypsání výběrového řízení na opravu Tatry proběhlo na poslední chvíli, žádost o dotaci na nákup cisterny nebyla ani přes brzké dodání všech potřebných dokumentů včas podána a návrhy na možnou rekonstrukci zbrojnice se nedaří v hlasování schválit, i když má sbor výsledky a veškerá doporučení. Nejstarší z respondentů je toho názoru, že pokud si budou chtít místní hasiči udržet stávající dobrou pověst a úroveň, musí se přizpůsobovat novým podmínkám a vychovávat si kvalitní nástupce, protože nároky na sbor se stále zvyšují.

Členové sboru vnímají také obraz hasičů ztvárněný ve filmech a seriálech. Předchůdci dnešní aktivní generace se cítili ukřivděni, když poprvé viděli film Hoří má panenka a podali dokonce stížnost vůči jeho autorům. Současná generace chápe, že podstatou filmu není pouze popisování sboru dobrovolných hasičů, ale obecně obraz tehdejší společnosti, jemuž za kulisy posloužil hasičský ples. Sbor má dokonce přímou zkušenost s natáčením, když se podílel na několika scénách seriálu Sanitka 2. Scény jsou natáčeny tak, aby vypadaly akčně, přitom skutečný zásah vypadá trochu jinak. Zmiňován byl zásah v hořícím objektu, který je v praxi prováděn v dýchací technice. Režisér si však přál, aby kamera viděla hasičům do tváře, proto dýchací technika použita nebyla. Respondenti se shodli, že filmová tvorba na toto téma určitě vychází se skutečného základu. Autoři si jej však upraví podle zájmu diváka. Když se na výsledek dívají zástupci z řad odborné veřejnosti, musí to brát trochu s nadhledem.

7.2.6 Chrást

Fotbalový oddíl

První respondent je členem fotbalového oddílu SK Čechie Chrást 12 let. K tomuto sportu jej přivedli rodiče. V klubu působí jako aktivní hráč. Není členem jiného zájmového spolku.

Druhý respondent je členem klubu 33 let. K fotbalu se dostal tak, že jej dle svých slov v době jeho mládí hráli v obci všichni a nic jiného na výběr nebylo. Na činnosti klubu se podílí jako trenér. Kromě fotbalu se věnuje také rybaření.

Třetí respondent je členem fotbalového oddílu 52 let. Fotbal začal hrát proto, že v obci nic jiného nebylo. Na činnosti spolku se podílí jako pořadatel domácích utkání a člen výboru. Kromě fotbalového spolku je členem mysliveckého sdružení.

Fotbalový klub SK Čechie Chrást se v posledních letech potýká s nedostatečnou členskou základnou. Starší respondenti to dávají za vinu povinnosti vybírání členských příspěvků. Dokud bylo členství ve fotbalovém oddílu zdarma, tvořilo členskou základnu přes 90 osob. Od doby, kdy se vybírají členské příspěvky, které nepovažují za nijak velké, klesla členská základna na necelou polovinu. I když ubyl počet především přispívajících členů, má klub problémy se sestavením dospělého a žakovského týmu. Dorostenecký tým se již postavit nepodařilo. Nedá se však říct, že by místní občané přestali mít o fotbal zájem. Na domácích utkáních bývá při hezkém počasí hojná účast místních fanoušků, většinou to jsou ale rodinní příslušníci hráčů nebo starší spoluobčané, pro které už aktivní hraní není. Dle slov respondentů se lidem nechce najednou začít platit za něco, co bylo vždy zdarma. Bohužel finanční podpora ze strany obce je pro udržení klubu nedostatečná. Proto je nutné sehnat nějaké finanční prostředky i jiným způsobem.

Fotbalový oddíl se značnou mírou podílí na kulturním životě v obci. Mezi tradice oddílu a také celé obce patří pořádání pálení čarodějnic, zábav a posvícenské pouti. Družstva se dále účastní tradičních fotbalových turnajů v okolí.

Respondenti se shodli, že do budoucna by bylo pro oddíl dobré rozšířit členskou základnu především z řad mládeže, pro které přestává být tento sport atraktivní. Nejmladší respondent by přivítal opětovné sestavení týmu dorostu. Starší respondenti by byli spokojeni s udržení družstva žáků, neboť pozorují neustále klesající zájem o fotbal z řad mládeže. K vyřešení tohoto problému a přilákání více mladých lidí na hřiště by dle jejich názoru mohlo dopomoci zrealizování projektu na rekonstrukci areálu s vytvořením dětského hřiště. Bohužel pokus o realizaci, kdy již byla schválena dotace, ztroskotal na neochotě několika místních občanů prodat obci část svých neobdělávaných pozemků potřebných k výstavbě.

Z umělecké tvorby věnující se tématu fotbalu zmínil zástupce juniorské generace pouze Okresní přebor. Starší respondenti znali ještě film Kožené slunce a knihu Klapzubova jedenáctka. Všichni se shodli, že tato díla mohou z části vycházet ze skutečného základu. Jsou tam však přidané části, které skutečnosti neodpovídají a mají za účel jen pobavit diváka případně čtenáře.

Sbor dobrovolných hasičů

První respondent je členem sboru dobrovolných hasičů v obci Chrást 6 let. K dobrovolným hasičům se přihlásil proto, že se chtěl věnovat nějaké sportovní aktivitě, ale nechtělo se mu hrát fotbal. Na jeho činnosti se podílí jako člen družstva požárního sportu. Není členem jiného zájmového spolku.

Druhý respondent je členem sboru 23 let. Do sboru jej přivedl jeho otec, který byl také dobrovolným hasičem. Na činnosti sboru se podílí jako člen jednotky sboru. Kromě dobrovolných hasičů je také členem místního fotbalového oddílu.

Zástupce třetí generace je členem sboru 45 let. K dobrovolným hasičům jej přivedl jeho bratr. Na činnosti sboru se podílí jako člen výboru. Není členem jiného zájmového spolku.

Sbor dobrovolných hasičů je nedílnou součástí obce Chrást hlásící se téměř ke stoleté tradici. Respondenti se shodli, že členská základna je na hranici dostatečnosti a nebylo by špatné ji rozšířit. Případné nové zájemce by podle respondentů nemusela odradit velikost členských příspěvků, kterou hodnotí jako zcela minimální. Členství ve sboru se většinou předává z generace na generaci, případně při různých akcích pořádaných sborem vypomáhají rodinní příslušníci stávajících dobrovolných hasičů.

Spíše než hlavní hasičské činnosti se sbor věnuje různým pracím při údržbě obce, mezi které patří například čištění místního koupaliště. Možnost ostrého zásahu jednotky je totiž omezena jejím vybavením. Sbor dobrovolných hasičů v obci Chrást nedisponuje cisternou pro přepravu vody, proto je při případném požáru omezen na určitou vzdálenost od vodovodního řadu. V případě většího požáru nebo požáru blízkého lesa je jednotka se svým vybavením schopna vykonávat pouze pomocné práce jiným hasičským jednotkám. Kromě hlavní hasičské činnosti a práci pro svého zřizovatele se sbor dobrovolných hasičů obce Chrást věnuje také požárnímu sportu a pořádání akcí pro mládež, kterými částečně získává finanční prostředky pro svou činnost. Pořádá se například „Prodloužený víkend s hasiči“ na místním fotbalovém hřišti spojený se spaním ve stanech, hraním her a prohlídkou výzbroje a výstroje pozvaných složek integrovaného záchranného systému, kde jsou nejen hasiči, ale také policisté a záchranná služba.

Tradicemi sboru a zároveň kulturními akcemi, které dobrovolní hasiči pořádají pro své spoluobčany, jsou dětský karneval, maškarní ples a pout'ová zábava.

Všichni respondenti se shodli, že do budoucna by bylo potřeba rozšířit členskou základnu sboru především z řad mládeže. Potřebná by byla také modernizace hasičského vybavení a pořízení nové techniky, aby při některých zásazích nemuseli být místní dobrovolní hasiči pouze do počtu. Člen juniorské generace soudí, že by se mohla zvýšit podpora ze strany obce. Naproti tomu starší generace chápe velikost nákladů na pořízení nového vybavení a považuje finanční podporu ze strany obce v rámci jejích možností za dostatečnou. Podkládají to stavbou nové věže na sušení požárních hadic, kterou se v nedávné době podařilo zrealizovat.

Z umělecké tvorby na hasičské téma zmínili zástupci druhé a třetí generace film *Hoří má panenko*, který dle jejich názoru mohl ve své době částečně vycházet ze skutečného stavu venkovských zábav. Zástupce dospělých hasičů přirovnal s lehkou nadsázkou filmový zásah u hořícího domu k možnému zásahu jejich současného sboru. Pokud by hořelo někde na samotě, kde by nebylo možné připojení k hydrantu. K tomu se smíchem podotkl, že by hlavně musel napadnout nějaký sníh, aby bylo čím hasit. Respondent juniorské generace si všímá občasného objevení se hasičského sboru ve filmech či seriálech. Myslí si, že čím větší prostor filmaři hasičům věnují, tím méně odpovídá jejich vystoupení skutečnosti.

7.2.7 Interpretace výsledků primárního výzkumu

Respondenti se stali členy sledovaných spolků z různých důvodů. Zástupce juniorské a dospělé generace přivedli do spolků nejčastěji jejich příbuzní, kteří především u sborů dobrovolných hasičů byli v té době jejich aktivními členy. U respondentů dospělé, ale častěji seniorské generace, z řad zástupců venkovských fotbalových oddílů se často vyskytovala odpověď, že v době jejich mládí byla možnost nabídky sportovních aktivit značně omezena a v obci ani jejím blízkém okolí nebyla nabídka jiného druhu sportovní aktivity¹⁵.

Fotbalové oddíly a sbory dobrovolných hasičů patří dodnes mezi nejvýznamnější spolky ve sledovaných obcích. Především ve venkovských lokalitách, kde není příliš rozšířena činnost jiných spolků, se u starších generací často překrývá členství v obou z nich. Souběžné členství ve více zájmových spolcích se u juniorské generace vyskytuje častěji ve městech, u starších generací se členství ve více spolcích překrývá častěji ve venkovských lokalitách. Obecně nejméně časté překrývající členství je u dospělé generace. Může to být zapříčiněno především menším množstvím volného času vzhledem k vykonávanému zaměstnání a většímu zapojení do činnosti spolku, kde respondenti často vykonávají více funkcí.

O oblíbenosti a úspěšnosti spolku mnoho vypoví jeho členská základna. Mezi důležité faktory patří její velikost, věkové složení a počet aktivních členů. Většina respondentů si nemyslí, že by celková členská základna jejich spolků nebyla dostatečná. Sledované spolky se však většinou potýkají se nedostatkem členů z řad dospívající mládeže. Se stárnutím členské základny dochází ke změně poměru aktivních a přispívajících členů, kdy se starší členové přestávají více podílet na činnosti spolku, ale nemá je kdo nahradit z mladší generace. Výjimky ve věkovém složení a velikosti členské základny v závislosti na oblíbenosti spolku tvoří fotbalové oddíly v Neratovicích a Chrástu. Fotbalový oddíl

¹⁵ Požární sport, který je dnes provozován ve mnoha sborech dobrovolných hasičů, se v Čechách začíná objevovat až na konci 60. let 20. století, kdy jeho základy přivezl ing. Pavel Stoklásek ze své cesty do Sovětského svazu (Kulhavý, 2010).

FK Neratovice-Byškovice se zaměřuje jen na aktivní členy, kterým se snaží nabídnout co možná nejkvalitnější služby. Cílem oddílu je účastnit se nejvyšších českých fotbalových soutěží a vychovávat kvalitní hráče. Tomu také odpovídá velikost členských příspěvků, které je v porovnání s ostatními fotbalovými oddíly mnohonásobně vyšší. To, co aktivní členové některých venkovských fotbalových klubů zaplatí za rok, musí členové neratovického klubu platit každý měsíc. Vybírání členských příspěvků ovlivňuje také členská základna fotbalového oddílu v obci Chrást. Podle výpovědi respondentů se od doby, kdy bylo zahájeno vybírání členských příspěvků, snížila členská základna na polovinu. Snížil se především počet pasivních členů. Tento úbytek však nevypovídá o poklesu oblíbenosti spolku, neboť návštěvnost domácích fotbalových utkání se nezměnila. Někteří členové městských fotbalových oddílů vidí také problém ve snížení atraktivity tohoto sportu díky jeho současné špatné pověsti získané korupčními skandály a prohřešky jedinců předkládanými v médiích.

Nejnižší členské příspěvky platí členové sborů dobrovolných hasičů. Může to být tím, že takto vybraná částka není součástí rozpočtu spolku. Část z ní slouží pro pojištění členů sboru, zbytek putuje do Odborového svazu hasičů, který je po té rozděluje prostřednictvím grantů. Pořízení nové hasičské techniky je velmi nákladné a mnohé sbory by si je ze svých prostředků nemohly samy dovolit. Takto se vybrané peníze dostanou tam, kde jsou zrovna nejvíce potřeba.

Pro všechny sledované spolky je velmi důležitá podpora ze strany obce. Kvalita podpory a spolupráce se zastupitelstvem obce se nejvíce projevuje ve sborech dobrovolných hasičů, neboť obec je dle zákona zřizovatelem těchto spolků. Sbory dobrovolných hasičů se však skládají ze dvou oddělených subjektů. Jsou jimi Jednotka sboru dobrovolných hasičů obce, která vyjíždí k nahlášeným zásahům a samotný spolek. Každý člen JSDH je zároveň členem sboru dobrovolných hasičů. Ne každý člen SDH je však členem výjezdové jednotky. V zájmu obce je především udržovat co nejvyšší úroveň JSDH, na což doplácí spolek v Neratovicích. Rozšiřováním obce byly k městu připojeny dvě dříve samostatné vesnice s vlastním sborem dobrovolných hasičů, který má v připojených lokalitách dlouholetou tradici. Ze zástupců všech tří spolků byla navíc vytvořena jedna výjezdová jednotka s vlastním sídlem odděleným od mateřských sborů. Část rozpočtu města vyčleněná na podporu hasičského sboru se tedy rozděluje mezi čtyři oddělené subjekty. Největší podporu vnímají členové sboru dobrovolných hasičů v Brandýse nad Labem, dokladem toho je neustálá modernizace hasičského vybavení a zkvalitňování zázemí hasičské zbrojnice. Naproti tomu dobrovolní hasiči v Lysé nad Labem pocítují politickou nestabilitu místní radnice, kvůli které je obtížné prosadit návrhy pro rozvoj spolku. Rozpočty obcí ve venkovských lokalitách neumožňují SDH nákup nejnovější techniky, přes to většina respondentů vnímá podporu ze strany obce jako dostatečnou. Na podpoře z vedení obce jsou závislé také fotbalové oddíly. Výše příspěvku se mnohde odráží od množství vykonávané činnosti, jak potvrzuje člen fotbalového oddílu v obci Brázdim, kde se příspěvek klubu zvýšil po opětovném založení žákovského družstva. Členové městských

klubů dodávají, že by díky zvýšení finanční podpory ze strany obce mohlo dojít ke snížení členských příspěvků, čímž by se zvýšila atraktivita sportu pro veřejnost.

Spolky v městských lokalitách se věnují především své hlavní činnosti a činnostem spojeným s oblastí jejich zaměření (fotbal, ochrana zdraví a majetku osob, hasičská činnost). V dětských kroužcích je tato činnost pro udržení zájmu doplňována o jiné aktivity. Ve venkovských lokalitách se spolky více podílejí na kulturním a společenském životě v obci pořádáním mnoha akcí nejen se sportovní případně hasičskou tematikou. Tradice obce, kterými jsou například staročeské máje, pálení čarodějnic nebo zábavy pro veřejnost, se stávají tradicemi také samotných spolků. Většina sledovaných spolků, jak městských, tak venkovských, pořádá také tradiční plesy. Sbory dobrovolných hasičů ve venkovských lokalitách se také podílejí na správě obecního majetku a údržbě veřejných prostor.

Největší mezigenerační rozdíly se projeví v představách respondentů o budoucím vývoji jejich spolku a v názoru na uměleckou tvorbu zabývající se tématem amatérských fotbalových oddílů a sborů dobrovolných hasičů. Spokojenost respondentů se stavem spolku a případná jejich vize pro budoucí rozvoj se odráží od stavu členské základny a podpory ze strany obce. Velká část respondentů je spokojena se současným vedením svého spolku. Pokud respondenti hodnotili podporu ze strany města a místních obyvatel na velmi dobré úrovni, mezigenerační rozdíly v pohledu na současnou činnost a budoucí vývoj se téměř nevyskytovaly. Juniorská generace hledí na činnost většinou z pozice aktivních členů – fotbalových hráčů, členů JSDH nebo členů družstev požárního sportu. Budoucí vývoj si představují především ve zkvalitnění zázemí a zlepšení podmínek pro podání co nejlepšího výkonu. Sledují tedy spíše své osobní ambice. Dospělá generace nahlíží na činnost spolku z funkcionářské pozice. Respondenti řeší problémy s financováním spolků a jejich udržitelnost z pohledu členské základny. Velký důraz kladou na práci s mládeží, která může časem doplnit nejen chybějící dospívající generaci, ale také z ní mohou vzejít kvalitní nástupci současných aktivních členů. Důležitost vidí také v zatraktivnění spolkové činnosti, aby bylo možné obstát v čím dál větší konkurenci nabídek jiných zájmových činností. Někteří zástupci druhé kategorie respondentů si také všimají alkoholismu a drog u mládeže v městském prostředí. Myslí si, že s větší podporou obce by spolky mohly pomoci s řešením tohoto problému. Zástupci seniorské generace respondentů často vykonávají stejné funkce jako zástupci dospělé kategorie, proto se v mnohých názorech shodují. Ti, kteří mohou hodnotit činnost spolku s větším odstupem, soudí, že se s postupem času nároky na spolkovou činnost zvětšují. Především fotbalové oddíly by se měly zaměřit na větší údržbu prostředí, ve kterém vykonávají svou činnost a být více otevřené veřejnosti.

O umělecké tvorbě zabývající se tématem amatérských fotbalových oddílů a sborech dobrovolných hasičů mají větší přehled zástupci dospělé a seniorské generace. Všichni respondenti z fotbalových oddílů znají film a seriál Okresní přebor. Ti, kteří mají zkušenost s fotbalem v nejnižších soutěžích, soudí, že námět vychází ze skutečného obrazu českého venkovského fotbalu. I když působí některé scény přehnaným dojmem, necítí se

jimi nijak pohoršení. Členové sborů dobrovolných hasičů jsou k filmové tvorbě více kritičtí. Zástupci nejmladší generace respondentů si někdy nemohli vzpomenout na název konkrétního díla. Většinou se však shodli, že obraz předkládaný filmaři příliš reálnému stavu neodpovídá. I tak vidí každou zmínku o sborech dobrovolných hasičů jako pozitivní přínos k popularizaci jejich spolku. Dospělá a seniorská generace je však opačného názoru. I když mnoho respondentů uznává možný skutečný základ filmového obrazu jejich spolku, soudí, že je jejich práce často znevažována až zesměšňována. Nejkritičtěji se k nejvíce zmiňovanému filmu *Hoří má panenko* vyjádřili členové SDH Lysá nad Labem, kteří v době jeho vzniku sepsali stížnost autorům tohoto snímku. Dobrovolní hasiči z Lysé mají dokonce vlastní zkušenost s natáčením, kdy pro zvýšení divácké atraktivity nemohli uskutečnit natáčený zásah v předepsaném vybavení tak, jak by jej provedli ve skutečnosti.

Interview se třemi generacemi členů fotbalových oddílů a sborů dobrovolných hasičů potvrdila ve sledovaných spolcích výskyt obou typů vazeb *Gemeinschaft* a *Gesellschaft*.

Jasnější rozdělení je u fotbalových klubů. Ve venkovských lokalitách, kde se všichni znají a tráví spolu také mnoho času mimo fotbalový spolek, převládají vazby typu *Gemeinschaft*. Tomu napomáhá také menší počet členů spolku. Všichni se navzájem znají. Pokud je narušena pospolitost spolku v rámci jedné obce, například spojení jiným fotbalovým klubem za účelem zvýšení členské základny nebo zvýšení kvality týmu, objevuje se vazba typu *Gesellschaft*. Fotbalové kluby v městských lokalitách mají širší členskou základnu a je téměř nemožné, aby se všichni členové navzájem znali. Bližší vztahy panují většinou v rámci určité části spolku, například v týmu určité věkové kategorie. V případě placených pozic mají tito lidé jistou odpovědnost vůči svým svěřencům a také vůči vedení oddílu. Spolek je tedy složen ze skupin, v rámci kterých se vyskytují vazby typu *Gemeinschaft*, mezi sebou jsou však propojeni vazbami typu *Gesellschaft*.

Ve sborech dobrovolných hasičů mohou mezi stejnými jedinci panovat vazby obojího typu. Členství ve spolku se často předává mezi rodinnými příslušníky a blízkými přáteli, sbor tedy tvoří pospolitost s vazbami typu *Gemeinschaft*. Někteří členové sboru však tvoří jednotku sboru dobrovolných hasičů, ve které má každý člen svou přesně určenou funkci. Její členové tedy jednájí na základě vazby typu *Gesellschaft*.

V Böttcherově rozdělení jsou fotbalové kluby ve venkovských lokalitách herní skupinou sousedů a přátel. Zároveň jsou skupinou sportovní. Pohybují se tedy na rozmezí primární neorganizované a primární organizované skupiny s výskytem obou typů vazeb. Více se však blíží k primárním neorganizovaným skupinám s vazbami typu *Gemeinschaft*. Fotbalové kluby v městských lokalitách se oproti venkovským neřadí mezi sousedské skupiny. Větší kluby s širokou členskou základnou a větším množstvím týmů v různých kategoriích se mohou svým charakterem blížit k sekundárním organizovaným sociálním skupinám velkého podniku. Z obou typů vazeb, které se ve spolku vyskytují, by zde převládaly vazby typu *Gesellschaft*.

Sbory dobrovolných hasičů se ve venkovských a městských lokalitách liší pouze velikostí členské základny a svým vybavením. Rozdělení sociálních skupin je zde až na malé rozdíly stejné (ve městských lokalitách mohou chybět sousedské skupiny). Dětské kroužky tvoří herní skupiny, samotný spolek je skupinou přátel s charakterem rodiny. Družstva požárního sportu jsou sportovní skupinou a jednotka sboru dobrovolných hasičů je organizovanou skupinou se značným vlivem státu. Sbor dobrovolných hasičů podle Böttcherova rozdělení působí na rozmezí primárních organizovaných a neorganizovaných skupin s oběma typy vazem s vloženou složkou sekundární organizované skupiny s vazbou typu Gesellschaft (JSDH).

7.2.8 Doporučení vyplývající z primárního výzkumu

Fotbalové oddíly i sbory dobrovolných hasičů bojují v dnešní době s nedostatkem členů z řad dospívající mládeže. V neustále rostoucí nabídce jiných sportů a zájmových činností by měly zapracovat na své konkurenceschopnosti a držet krok s dobou. Prostřednictvím sociálních sítí mohou spolky udržovat kontakt nejen se svými členy, ale také se svým okolím. Důležitá je také aktuálnost informací na webových stránkách, kde se případní zájemci o vstup do spolku mohou dovědět vše potřebné.

Mezi oběma spolky by mohla probíhat vzájemná spolupráce. Především ve venkovských lokalitách není výjimkou překrývající se členství v obou těchto spolcích. Dospívající hasiči by mohli zvyšovat svou fyzickou kondici hraním fotbalu a fotbaloví hráči by se mohli pro zpestření příležitostně účastnit soutěží v požárním sportu. Tím by se u obou spolků mohl částečně vyřešit problém s nedostatkem dospívající mládeže.

Kromě větší otevřenosti a komunikaci s veřejností by se spolky měly zaměřit na zkvalitnění případně rozšíření služeb a poskytnutí svým členům patřičného zázemí. Například hráči fotbalových oddílů by po sportovním výkonu jistě uvítali možnost regenerace. Zřízení sauny se zvýhodněnou cenou vstupného pro členy spolku by mohlo přinést finance do spolkového rozpočtu. Důležitý je také vizuální stav zařízení. Udržovaná tribuna může do areálu přilákat více lidí než budova s opadávající omítkou, rezavým zábradlím a rozlámanými lavičkami.

Úspěšnost těchto spolků přináší značné výhody pro obce, ve kterých se nacházejí. Vyšší počet dobrovolných hasičů znamená větší počet proškolených osob, které vědí, jak se zachovat v krizových situacích a mohou pomoci svým spoluobčanům. Aktivní členství v obou těchto spolcích znamená účastnit se nějaké fyzické aktivity a tím nabádá ke zdravému životnímu stylu. Proto by měla vedení obcí tyto spolky co nejvíce podporovat.

8. Závěr

Spolková činnost je díky své dlouholeté tradici nedílnou součástí života v obcích. Ve sledovaných lokalitách patří i dnes mezi nejvýznamnější spolky fotbalové oddíly a sbory dobrovolných hasičů. Ze studia dokumentů bylo možné zjistit, že se tyto dva spolky kromě své hlavní činnosti dlouhodobě podílejí na kulturním a společenském životě v obcích. Tento podíl je významnější ve venkovských lokalitách, kde je celkový počet působících spolků mnohem menší než ve městech. Na venkově se také můžeme setkat s větším množstvím udržovaných tradic než ve městských lokalitách.

Oba spolky zaznamenaly v posledních letech úbytek dospívající mládeže, který se projevil stárnoucí strukturou členské základny. V minulosti nebyla v obcích jiná možnost sportovního vyžití než hrát fotbal. Dnes má mládež větší nabídku sportů a také větší možnost dojíždění do blízkých měst. S přibývajícím věkem ubývá aktivních členů a je potřeba je nahradit mladými nástupci. Většina sledovaných spolků se již zaměřila, nebo se hodlá zaměřit právě na práci s mládeží. Konají se náborové akce do dětských kroužků, jsou zakládána žákovská družstva. Tyto kroky mohou do budoucna vyřešit nedostatek dospívající mládeže, neřeší však aktuální stav. Nedostatečnou členskou základnu se některé fotbalové oddíly rozhodly řešit spojením s fotbalovým klubem ze sousední obce. Tato spolupráce je sice pro oba oddíly prospěšná, dochází však ke změnám společenských vazeb mezi jejich členy a vazeb mezi kluby a obcemi. Podíl těchto klubů na kulturním a společenském dění v obci je mnohem nižší než těch, ve kterých jsou členové obyvateli pouze jedné obce. Vazby zůstávají zachovány, pokud se klub rozhodne spojit s jiným sportovním spolkem v obci. Výhodou takového spojení je nejen rozšíření členské základny, ale i větší nabídka služeb pro své členy. Noví členové se však nemusejí zapojovat do hlavní činnosti spolku. Aby spolky obstály ve stále se zvětšující konkurenci, je nutný jejich neustálý rozvoj.

Stěžejní pro současnou nabídku služeb, ale i rozvoj budoucích aktivit je finanční situace jednotlivých spolků, ve které tvoří významnou složku podpora ze strany vedení obce. Obec je zřizovatelem sboru dobrovolných hasičů. Jeho rozvoj tedy přímo závisí na postoji obecního zastupitelstva, zda se rozhodne financovat pouze jednotku sboru dobrovolných hasičů, k čemuž má zákonnou povinnost, nebo podpoří celý sbor včetně jeho vedlejší

kulturní a sportovní činnosti. Fotbalové oddíly jsou více závislé na sponzorských darech a samy musejí aktivně hledat zdroje příjmů. Finanční podpora ze strany obce však tvoří významnou položku jejich rozpočtu. Výše podpory pro sportovní oddíly může vycházet z velikosti členské základy, úspěšnosti oddílu nebo rozsahu nabídky služeb pro občany. Rozdíl ve financování jednotlivých spolků se odráží ve výši členských příspěvků a jejich využití. Sborů dobrovolných hasičů mají jistotu ve financování z obecního rozpočtu, členské příspěvky vybírají v minimální výši, používají je částečně na pojištění členů a zbylou částku posílají odborovému sdružení, které ji později přerozdělí prostřednictvím grantu. Fotbalové oddíly si musí samy zajistit financování své činnosti, proto jsou členské příspěvky vyšší a jejich velikost se odvíjí od velikosti provozních nákladů.

Nejdůležitější složkou úspěchu spolku je motivace jeho členů. Prostřednictvím sboru dobrovolných hasičů mohou lidé pomáhat svému okolí, mít pocit užitečnosti a zároveň se naučit umět se o sebe postarat v krizových situacích. Požární sport dále nabízí možnost sportovního vyžití a prostřednictvím pořádání různých akcí se mohou lidé podílet na kulturně-společenském dění v obci. Mezi členy spolku vznikají silné vazby blízké vazbám v rodině. Činnost ve fotbalovém oddílu znamená v první řadě účast v kolektivním sportu. Také zde se lidé podílejí na společenském dění ve svém okolí a zároveň se stávají členy celosvětové fotbalové komunity. Mezi členy fotbalového klubu mohou vzniknout blízké přátelské vazby.

Důležitost fotbalových oddílů a sborů dobrovolných hasičů pro obce spočívá nejen v udržení tradic a podpoře kulturního a společenského života. Aktivní účast v těchto spolcích nabádá ke zdravému životnímu stylu a osobnímu rozvoji místních občanů. Udržení a rozvoj spolkové činnosti by tedy měl být v obecním zájmu. Základem je však vůle občanů zapojit se do spolkové činnosti a míra úsilí, kterou budou ochotni na účast ve spolku vynaložit.

9. Seznam použitých zdrojů

Böttcher, Lutz. 1979. *Soziologie in Stichworten*. Kiel : Hirt, 1979. 978-3-554-80353-2.

Galla, Karel. 1939. *Dolní Roveň, Sociologický obraz české vesnice*. Praha : Spolek péče o blaho venkova, 1939.

Hudečková, Helena. 2005. Agricultural research: traditions and innovations in sociological monographic study of countryside. *Agric. Econ. - Czech*. 2005, 51.

Jandourek, Jan. 2007. *Sociologický slovník*. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0.

Keller, Jan. 1996. *Sociologie byrokracie a organizace*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1996. 80-85850-15-X.

Klofáč, Jaroslav a Tlustý, Vojtěch. 1967. *Soudobá sociologie II*. Praha : Svoboda, 1967. 25-124-67.

Knapík, Jiří, Franc, Martin a kolektiv, a. 2012. *Průvodce Kulturním děním a řivotním stylem v českých zemích 1948-1967*. Praha : Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2019-2.

Kronika sboru dobrovolných hasičů. Lysá nad Labem : autor neznámý.

Kulhavý, Martin. 2010. *Metodika plnění disciplín požárního sportu*. Edice SPBI Spektrum. místo neznámé : Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2010. 9788073850913.

Linhart, a další. 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha : Karolinum, 1996. 80-7184-310-5.

Masaryk, Kramář a Winter. 1918. Čís. 91. Zákon ze dne 19. prosince 1918 o Shodinné době pracovní. *Sbírka zákonů a nařízení státu československého*. Praha : státní knihtiskárna, 1918.

Müllerová, Veronika. 2013. Dobrovolní hasiči. Fenomén pomoci "celou duší a celým tělem". *Česká televize*. [Online] Česká televize, 8. červen 2013. [Citace: 23.. únor 2016.]

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1093398-dobrovolni-hasici-fenomen-pomoci-celou-dusi-a-celym-telem>.

Pávková, a další. 2002. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. Praha : Portál, 2002. 80-7178-711-6.

Šalda, David. 2016. TJ Svornost Brázdim. *Brázdimské Noviny*. Sportovní rubrika, 2016, 3.

Šerák, Michal. 2009. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha : Portál, 2009. 978-80-7367-551-6.

Švestka, a další. 2014. *Občanský zákoník. Zákoník. Svazek I*. Praha : Wolters Kulwer, 2014. ISBN 978-80-7478-369-2.

Ostatní zdroje:

2009. Fotbal: Na neratovický pažit se vrátí legendy! *Mělnický deník.cz*. [Online] 26. září 2009. [Citace: 4. říjen 2016.] http://melnicky.denik.cz/fotbal_region/na-neratovicky-pazit-se-vrati-legendy20090925.html.

2015. O nás: Historie: Založení Sokola. *Česká obec sokolská*. [Online] 2015. [Citace: 23. únor 2016.] <http://www.sokol.eu/obsah/5404/zalozeni-sokola>.

2016. Čečelice. *Oficiální stránky obce Čečelice*. [Online] Galileo corporation s.r.o., 3. říjen 2016. [Citace: 6. říjen 2016.] <http://www.cecelice.cz/>.

10. Přílohy

Příloha 1: Seznam základních otázek pro interview

- Jak dlouho jste členem spolku?
- Co Vás přivedlo k tomu, abyste se do něj přihlásil?
- Jaké je Vaše zapojení do činnosti spolku?
- Jste členem ještě nějakého jiného spolku či organizace?
- Jak vnímáte zájem o spolek z řad občanů, myslíte, že je členská základna dostatečná?
- Věnuje se Váš spolek také jiným činnostem, než je jeho hlavní činnost?
- Jak vnímáte velikost členských příspěvků? Myslíte, že jsou nízké/přiměřené/vysoké?
- Máte ve Vašem spolku nějaké tradice?
- Je něco, co by se mohlo ze strany obce/místních obyvatel zlepšit směrem k Vašemu spolku?
- Myslíte, že je něco, co by se mohlo ve Vaší obci vylepšit a Váš spolek by k tomu mohl nějak přispět?
- Máte nějakou vizi do budoucna, jakým směrem by se měl Váš spolek ubírat?
- Znáte film/seriál/knihu (mimo dokumentů) věnující se Vašemu typu spolkové činnosti? Myslíte, že děj odpovídá skutečnosti?